

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Talas

14/1. 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 57.

Budapestissä, 14 päivänä tammikuuta 1935.

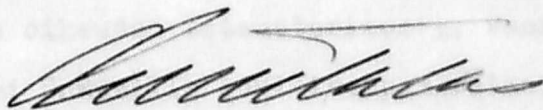
ULKOASIAINMINISTERIÖ	
No. 1 / 345 Sal. D. JS.	
19/1. 35	
5	C27

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri, Budapestin lähetystön raportin n:o 1, jonka nimikkeenä on:

Osittainen Hallituspula Unkarissa.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

BUDAPESTI- SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

Budapesti- ssa 14 p:nä tammi- kuuta 1935.

Asia: Osittainen hallituspula
Unkarissa.

ULKOASIAI	1 / 345 Sal. D. 35.
19/1. 35	
5	097

Vuosi alkoi Unkarissa osittaisella hallituspulalla. Jo heti kansainliiton päätöksen jälkeen Unkarin ja Jugoslavian välisessä konfliktissa liikkui huhuja Gömbösin hallituksen kaatumisesta. Näitten huhujen alkuunpanijat kuuluivat niihin, joitten mielestä Unkari Genèvessä oli kärsinyt suuren tappion. Mutta kun tiesi miten suurella tyytyväisyydellä unkarilainen yhteiskunta itse asiassa tervehti Genèven päätöstä, niin saattoi heti olla varma siitä, että huhut Gömbösin hallituksen erosta olivat tuulesta temmatut. Kuvaavimmin tulkitsi Genèven päätöksen jälkeen yleistä mielipidettä Unkarissa ylähuoneen jäsen Eugen Szontágh, joka lukeutuu Gömbösin hallituksen vastustajiin, lausueessaan ylähuoneessa: "Siinä Genèven ilmapiirissä, jossa ei ollut kysymys oikeuden toteuttamisesta, vaan valtiollisten voimien mittailusta, ei Unkarille edullisempaa ratkaisua voitu saavuttaa. Genèvessä emme ole saaneet voittoa eikä meille suotu edes muodollista menestystääkään, mutta täydellä syyllä voidaan kuitenkin sanoa, että sittenkin oli suuri saavutus että tuosta uskottoman vaikeasta tilanteesta selviydyimme puhtain kilvin. Meidän on annettava ulkoasiainministerille parhain tunnustus niistä palveluksista, jotka hän tässä tilanteessa on maalle tehnyt. Hän osasi näissä ainutlaatuisen vaikeissa olosuhteissa valita oikean, tarkoi-

JAKELUOHJE:

Tavallinen ja lisäksi
valtiovarainministerille.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tuksenmukaisimman ja myöskin ainöan mahdollisen tien ja siten auttaa meitä siihen, mitä saavutimme."

Näinä Genèven päivinä olikin hermostuneisuus Unkarissa erittäin suuri, vaikkakin ulkonaisesti rauha täydellisesti säilyi. Tiedän, että Unkarin yleisesikunnassa työskenneltiin kuumeisella kii-reellä kaikkien mahdollisuuksien varalta.

Tähän kaikkeen nähden oli selvää että Genèven päätös, joskaan se ei unkarilaisten käsityksen mukaan ollut oikeudenmukainen, kuitenkin vahvisti Gömbösin hallituksen asemaa.

Nykyinen osittainen hallituspula ei johdukaan ulkopo-liittisesta syystä, vaan, niin ainakin ilmoitetaan, siitä että pääjoh-tajan vaihto Unkarin Kansallispankissa kävi välttämättömäksi. Jo pitem-män aikaa on tiedetty, että pankin pääjohtaja Popovics, joka Pankin pe-rustamisesta saakka on ollut sen pääjohtajana, piakkoin ikänsä ja huo-non terveytensä vuoksi eroaisi. Niin onkin nyt tapahtunut ja hänen ti-lallensa on nimitetty valtiovarainministeri Imrédy. Mutta sittenkään ei haluta uskoa, että pääjohtajan vaihto tällä kertaa olisi yksinomaan ta-pahtunut tästä syystä. Arvellaan, että myöskin on tahdottu aikaansaada muutos pankin rahapolitiikassa. Mihin suuntaan muutos käy ei vielä tie-detä, mutta yleisimmin otaksutaan että tarkoitus on pengön virallisen arvon alentaminen sen tosiasiallisen arvon tasolle. Toiselta puolen ei tämäkään huhu ole aivan uskottava. Valtiovarainministeri Imrédy on niin jyrkästi asettunut pengön arvon alentamista vastustamaan, ettei ole vallan helppoa otaksua, että hän Kansallispankin pääjohtajana olisi valmis toisenlaiseen rahapolitiikkaan. Todellisuudessa ei tosin pengön arvon alentaminen merkitsisi muutosta Imrédyn noudattamassa rahapoli-tiikassa sillä jo aikaisemmin ovat sekä valtiovarainministeri että Kan-sallispankki tunnustaneet pengön arvon alenemisen senkautta että Kan-sallispankki itse maksaa viejille vientivaluutoista jopa 40% yli näit-

ten valuuttojen virallisen kurssin.

Imrédyn siirryttyä Kansallispankin johtajaksi ryhtyi kaup-
paministeri Fabinyi väliaikaisesti johtamaan valtiovarainministeriötä
ja todennäköistä onkin, että hän lopullisesti siirtyy valtiovarainminis-
teriksi, jolloin hänen seuraajakseen tulisi hyvin vaikutusvaltainen po-
litikko v. Kozma, joka kuului kristillissosiaaliseen puolueeseen, siten
laajentaisi Gömbösin hallituksen kannattajain joukkoa. Kozman astumises-
ta hallitukseen on jo usein ollut puhe, mutta hän lienee siihen vähem-
män halukas, koska hänellä nykyisistä toimistaan on monin verroin suu-
remmat tulot kuin hänellä ministerinä olisi.

Samalla kun Imrédy erosi hallituksesta, erosi siitä myös-
kin maatalousministeri Kallai ja hänen eronsa osoitti selvemmin kuin Im-
rédyn, että hallituksessa on ollut vakavia erimielisyyksiä, sillä Kal-
lai ilmoitti peittelemättä eronsa johtuvan siitä, että hän ei katso voi-
vansa menestyksellisesti hoitaa maatalousministeriötä niissä olosuhteis-
sa, jotka ovat syntyneet valtiovarainministerin siirryttyä Kansallispan-
kin johtoon.

Vielä muitakin muutoksia hallituksen kokoonpanossa odote-
taan. Ulkoasiainministeri v. Kanyan erosta on jo pitkin syksyä puhuttu.
Tämän eron aiheuttavat yksinomaan terveydelliset syyt. Todennäköisesti
v. Kanya olisi jo syksyllä eronnut, mutta konfliktin takia Jugoslavian
kanssa hän luopui sillä hetkellä aikeestaan, jotta erolle ei annettaisi
poliittista merkitystä. v. Kanyan seuraajaksi tulee tohtori Tibor Eck-
hardt, joka ainakin tšekäläisen mielipiteen mukaan erittäin taitavasti on
puolustanut Unkarin asiaa Genèveässä. Eckhardt onkin äskettäin Wienissä
pitänyt suuren puheen, jota yleisesti pidetään ohjelmapuheena. Eckhardt'in
tulo hallitukseen vahvistaisi sekin tuntuvasti Gömbösin hallituksen ase-
maa. Eckhardt on riippumattomain maanviljelijäin puolueen johtaja, mikä
puolue tähän asti on kuulunut vastustuspuolueisiin. Mutta jo joku aika

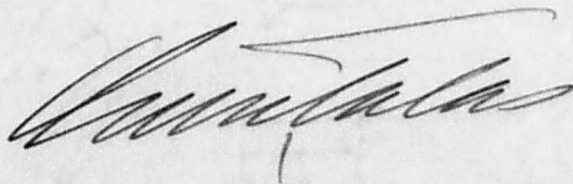

sitten selitti Eckhardt, että hän nykyään täydellisesti kannattaa Gömbösin hallitussuuntaa.

Gömbös^d onkin jo aikaisemmin uskonut Eckhardille ehdotuksen tekemisen äänioikeusuudistuksen toteuttamiseksi, mikä uudistus on ollut Gömbösin hallituksen ohjelmassa.

Jännityksellä odotetaan Imredyn palaamista Genèvestä, sillä silloin ~~kai selviää~~ hallituksessa tapahtuneitten muutosten todellisen syy.

Mainittakoon myöskin että korkeimmassa sotaväen päällystössä on tapahtunut huomattavia muutoksia. Näillä muutoksilla on kuitenkin vain sikäli valtiollista merkitystä että ne osoittavat Unkarissa katsottavan sodan vaaran ainakin tällä kertaa vältetyn. Nämä muutokset johtuvat yksinomaan siitä, että sotaväen päällikkö, kenraali v. Karpathy ja eräät toiset korkeassa asemassa olevat upseerit ovat saavuttaneet sen iän, jolloin heidän tuli sotapalveluksesta erota. Sodan uhatessa näitä muutoksia ei kuitenkaan haluttu toimeenpanna, joten ne siirtyivät tähän vuoteen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestin olevan lähetyksen raportti n:o 2.

Ministeri Talas

14/1 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 70.

Budapestissä, 16 päivänä tammikuuta 1935.

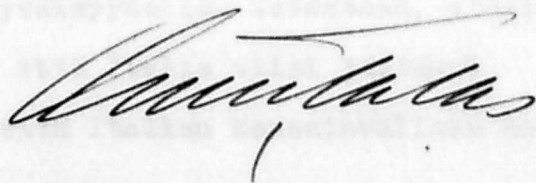
2	345	Sal. D. 35.
21/1. 35		
5		27

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri, Budapestin lähetystön raportin n:o 2, jonka nimikkeenä on:

Ranskalais-italialainen sopimus ja Unkari.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. H a c k z e l l,

H e l s i n k i.

BUDAPESTI SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

Budapesti ssa 16 p:nä tammi-kuuta 1935.

2 / 345 Sal. O. 35.

Asia: Ranskalais-italialainen

21/1 35

sopimus ja Unkari.

5 C27

Suurella jännityksellä ja jommoisella pelollakin on Unkarissa jo syksystä saakka seurattu Ranskan ja Italian lähentymisyrittäjä. Toiselta puolen on luonnollista että Unkari mielellään näkee Ranskan ja Italian suhteitten paranevan, jos siitä seurauksena on että Italia - Unkarin ainoa vaikutusvaltainen ystävä - saavuttaa suuremman vaikutusvallan Ranskaan ja siten voi taivuttaa Ranskaa suhtautumaan myönteellisemmin Unkarin pyrkimyksiin. Mutta neuvotteluja seurattiin pelolla, koska sekin mahdollisuus oli olemassa että Unkari joutuu maksamaan Ranskan ja Italian lähentymisen hinnan.

Yleensä voidaan sanoa että Rooman neuvottelujen tulosta on Unkarissa tervehditty tyytyväisyydellä. Katsotaan, ettei ole ilmennyt mitään, joka osoittaisi, että Italia olisi jättänyt Unkarin pulaan, jotapaitsi katsotaan että Italian kansainvälinen arvovalta on tuntuvasti kasvanut.

Unkarin politiikalla on kolme vaatimusta, joista se ei voi luopua. Ensinnäkin Trianonin rauhansopimuksen tarkistus, toiseksi vähemmistökansallisuuksille annettujen takeitten tarkka noudattaminen ja kolmanneksi tasa-arvoisuus varustautumisoikeudessa.

Päästäkseni selvyteen siitä, miten virallinen Un-

JAKELUOHJE:

Tavallinen

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kari katsoo että Rooman neuvottelut vaikuttavat näihin Unkarin kolmeen päävaatimukseen, kävin - ministeri v. Kányan ollessa Genèveissä - hänen sijaisensa ministeri v. Horyn puheilla. Ministeri v. Hory vakuutti, että tiedot Roomasta on otettu tyytyväisyydellä vastaan. Rooman sopimus ei aseta vaatimusta Trianonin rauhansopimuksen tarkistamisesta epäedullisempaan asemaan kuin missä se oli aikaisemmin. Sopimuksen mukaan tarkistukseen ei voida ryhtyä väkivaltaisoin keinoin, mutta sellainen ei Unkarin tarkoitus koskaan ole ollutkaan. Unkari on aina ja selvästi ilmoittanut pyrkivänsä tarkistukseen vain rauhallisin keinoin ja Unkari toteaa tyydytyksellä, että yleinen mielipide Euroopassa yhä enemmän alkaa tulla vakuutetuksi Trianonin rauhansopimuksen tarkistamisen välttämättömyydestä.

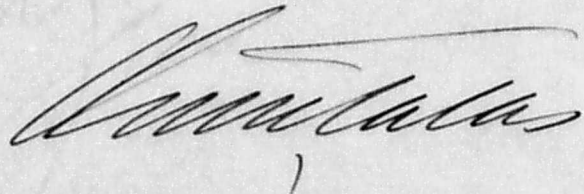
Rooman sopimus ei myöskään vähennä vähemmistökansallisuuksille myönnettyjen takeitten merkitystä, jatkoi v. Hory. Se kaantumisen toisen maan sisällisiin kysymyksiin on tosin sopimuksen nojalla kielletty, mutta kysymys unkarilaisille vähemmistöille myönnettyistä oikeuksista Unkarin naapuri-valtioissa ei olekaan asianomaisen maan sisällinen kysymys, vaan, nuo kysymykset ovat juuri annettujen takeitten nojalla muodostuneet kansainvälisiksi kysymyksiksi. Unkari ei voi koskaan luopua vaatimasta oikeutta veljilleen, jotka asuvat muihin valtioihin yhdistetyillä entisillä unkarilaisilla alueilla, ja kuta pitemmälle Trianonin rauhan-tarkistus lykkääntyy sitä tärkeämmäksi käy että unkarilaiset vähemmistöt saavat tehokkaasti nauttia sitä turvaa, minkä heille myönnetyt oikeudet takaavat. Muuten on pelättävä että se menettely, jota naapuri-valtiot noudattavat unkarilaisia vähemmistöjä kohtaan, todella voisi viedä siihen ettei muutamain vuosien perästä tällaisia vähemmistöjä enää olisikaan.

Varustautumiskysymyksen onnellista ratkaisua arveli v. Hory Rooman sopimuksen edistäneen. Tästä kysymyksestä puhues-

saan lausui ministeri m.m. että juuri Unkarin aseettomuus aiheutti sodanvaaran Unkarin ja Jugoslavian konfliktin aikana. Jos Unkari olisi ollut aseistettu, niin sodan vaara ei olisi ollut niin lähellä kuin se todella oli, sillä siinä tapauksessa Jugoslavia olisi miettinyt useampaan kertaan, ennenkuin se olisi esiintynyt niin uhkaavana. Siten aseistautumiskielto juuri voipi saattaa rauhan vaaranalaiseksi.

Samaan suuntaan kuin v. Hory puhui, ovat myöskin kaikki vaikutusvaltaiset unkarilaiset sanomalehdet kirjoittaneet. Mainitsen vaan, että hallitusmiehen Budapesti Hirlap kirjoittaa Unkarin tyydytyksellä tervehtivän kahden suuren latinalaisen valtion sopimusta, mutta että Unkarin edelleen täytyy pitää kiinni kolmesta päävaatimuksestaan, joitten toteuttamista se kuitenkin toivoo rauhallisin keinoin. Nämä vaatimukset ovat ne, jotka edellä olen luetellut. Samaan suuntaan kirjoittavat muutkin lehdet.

A handwritten signature in cursive script, appearing to read 'L. H. H. H.', is written in the lower right quadrant of the page. Below the signature is a small vertical tick mark.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähelyksen raportti n:o 3.

J. Nyysönen

16/2. 1955.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

No. 284.

Budapestissä, 16 päivänä helmikuuta 1935.

ULKOAS.	
3 / 345 ^a sal. D. 35.	
2 1/2. 35	9
	ULKOAS.
5	27

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri,
Budapestin Lähetystön raportin n:o 3, jonka nimikkeenä
on:

GÖMBÖS'in radiopuhe.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioituksen vakuutus.

J. A. Hackzell

Herra Ulkoasiainministeri A. H a c k z e l l ,
H e l s i n k i .

B U D A P E S T I - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o .....

Budapesti-ssa 16 p:nä helmi-kuuta 1935.

Asia: Gömbös'in radiopuhe.

UKOASIAINII
J / JYS Sal. D. 35.
2/2. 35 2
5 C27

Kuluvan helmikuun 14 päivänä pääministeri piti kauan odotetun radiopuheensa, jonka tarkoituksena oli selvittää sisäpoliittista tilannetta, niin saattaa se täysin selväksi joksikin aikaa eteenpäin. Etupäässä kahteen kysymykseen odotettiin vastausta, nimittäin oliko sovinto Bethlenin kanssa saatu aikaan ja olivatko huhut Gömbös'in liitosta Eckhard'in, pienviljelijäin puolueen johtajan, kanssa perusteltuja, vai kaikkea perää vailla. Ja kumpeankin kysymykseen saatiin selvä vastaus. Bethlen'in kanssa sopimus oli tehty ja Gömbös julisti, ettei Eckhart'in ja hänen välillään ollut minkäänlaista liittoa.

Selkkaus Bethlen'in kanssa oli hallituspuolueen sisäinen asia. Koska se on kokoonpantu niin monellaisista aineksista kuin pienviljelijöistä ja intelligenssistä suurmaanomistajiin ja suurtehtailijoihin asti, on luonnollista, että siinä helposti syntyy erimielisyyttä. Niinpä Bethlen, joka on varovainen, hyvin rauhallinen eikä puhujana etevä, pelkää, että Gömbös'in äänioikeusreformi koituu hallituspuolueelle tappioksi, koska kansa maallakin tulee sen mukaan saamaan ää-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

nestää salaisesti eikä vaalien tuloksiin enää voida helposti ulkonaisesti vaikuttaa. Gömbös taas, joka on suuri puhuja, ei pelkää menettävänsä nauttimaansa kansansuosiota. Hän on varma hallituspuolueen voitosta ensi vaalaissakin, jotka perustuslain mukaan pidetään v. 1936. Tästä syntyi joku aika sitten ristiriita, joka kuitenkin kompromisseilla saatiin soviteksi sittenkun valtionhoitaja oli 2 tuntia keskustellut kummankin puoluejohtajan kanssa. Vaalilakiehdotukseen tehdään paria vissejä kompromissin aiheuttamia pieniä muutoksia ja koko puolue on taas yhtenä miehenä Gömbös'in takana. Tämä onkin hyvin tärkeää nykyisessä vaikeassa ulkopoliittisessa tilanteessa, jossa hallituksen täytyy voida esiintyä täydellä mahtipontisuudella ulospäin.

Mitä Eckhart'iin tulee, on hän vuodesta vuoteen saavuttanut yhä enemmän populariteettia. Hänen puolueensa tosin on pieni, jos ottaa huomioon sen edustajien lukumäärän parlamentissa / n. 25; hallituspuolueella on n. 220/, mutta tällaisen poliittisen henkilön merkitys on täällä, Balkanin rajoilla, paljon suurempi kuin maissa, joissa englantilainen parlamentarismi vallitsee. Jos Eckhart pääsisi valtaan, selitti sanomalehtiosaston päällikkö, voisi hän, kuten Rumaniasa, Jugoslaviassa y.m. Balkanin maissa on tapana, aikaansaada itselleen n. 200 edustajan enemmistön. Näin ollen hän edustaa mahtifaktoria, joka on huomioonotettava, ja koska hänen puolueensa on ulkopoliittisissa elinkysymyksissä samalla kannalla kuin hallituspuolue, ei siis ollut ihme, että Gömbös nimitti hänet Un-

karin ensi valtuutetuksi viime kansainliiton kokoukseen. Eckhart oli siitäkin syystä sopiva, että hän puhuu hyvästi ulkomaalaisia kieliä ja voi esiintyä erinomaisesti kansainvälisissä piireissä.

Palattuaan Genèvestä Eckhart kuitenkin ryhtyi kirjoittamaan ankarasti hallituspuoluetta, muttei Gömbös'ia vastaan. Tästä levisi yleisöön ja hallituspuolueeseen käsitys, että Gömbös suunnitteli koalitiota pienviljelijäin kanssa. Tämä oli omiaan herättämään huolestumista hallituspuolueessa ja epävarmuutta poliittisessa ilmapiirissä yleensä. Viime puheessaan Gömbös nyt peruutti kaikki tällaiset huhut. Hän sanoi sopineensa Eckhart'in kanssa vain vaalilain muuttamisesta, mutta hänen ohjelmassaan oli alusta pitäen ollut tämä kohta, joten hän ei Eckhart'in takia ollut muuttanut suunnitelmiansa.

Nyt siis tiedetään, miten asiat ovat, ja tuntuu siltä, kuin tyytyväisyys pääministerin puheeseen ja poliittiseen asemaan olisi yleinen.

Jos sitten tarkastaa puhetta sen muilta kohdilta, huomaa, ettei se sisältynyt kovin paljoa uutta Gömbös'in puheeseen Szolnok'issa, joka on selostettu Lähetyksen lehdistöraportissa n:o 3. Ja kuitenkin puhe oli kaikissa suhteissa huomattava ajankohtaan nähden, jolloin se pidettiin.

Puhe oli järjestetty haastattelun muotoon, Unkarin Lennätin-Kirjeenvaihto-Toimiston ^{johtajan} kanssa ja tämän ensi kysymys koski ulkopoliittista asemaa. Gömbös selitti, että Eurooppa kaikista merkeistä päättäen on menossa rauhoittumiseen ja sovintoon päin. Viimeiset sopimukset, Saarín kysymyksen rauhal-

linen ratkaisu ja Saksan tasa-arvoisuuden todennäköinen tunnustaminen, palvelevat kaikki kansainvälisen yhteistyön asiaa. Toisaalta ministeri totesi, että Unkarin kannanotosta eurooppalaisiin kysymyksiin ollaan nyt enemmän kiinnostuneita kuin ennen, että Unkari ei enää ole ilman ystäviä Euroopassa ja että sen oikeudet vaatimukset ovat saavuttaneet ymmärtymästä.

Sisäpoliittisesta tilanteesta lausui Gömbös, että maassa vallitsee rauhallinen, normaali mieliala, jonka merkitys on tullut huomatuksi maan rajojen ulkopuolellakin. Puolueintohimotkin, jotka ennen loimusivat korkealla, ovat rauhoittuneet. Ainoastaan Eckhart'in lausuntojen johdosta syntyi hermostuneisuutta, puolueessa, mutta rauha saatiin pelastetuksi siten, että toimittiin avonaisesti ja rehellisesti ja että asia pidettiin ehdottomasti puolueen sisäisenä kysymyksenä, johon ei kukaan ulkopuolinen saa sekaantua.

Mitä hallituksen uudistussuohjelmaan tulee, on aina vaara tarjona, että se joutuu väärinkäsitettyksi. Kun lisäksi tulee vielä unkarilaisten kirous, eripuraisuus, voidaan kääntää, kuinka vaikeaa on uudistusten toteuttaminen. Jo Széchenyi'n suuret uudistusehdotukset poltettiin julkisesti aikoinaan. Mutta politiikassa on suurinta kaukonäköisyys, eikä ainoastaan uudistuksen tarpeen huomaaminen, vaan niiden toteuttaminen. Tultuaan valtaan hallitus julkaisi "hetiohjelman" ja tulevaisuuteen tähtäävän uudistusohjelman. Niinpä ensi vuodet olivat täynnä välttämättömiä toimenpiteitä, kuten yleisen järjestyksen ylläpitäminen, sisäisen rauhan takaaminen, valtiotalouden järjes-

täminen, maatalouden epäkohtien lieventäminen, peloittavan alhaisen maataloudellisen hintatason kohottaminen ja maatalouden velkain järjestäminen. Tämä tapahtui keskellä vaikeaa kriisiaikaa, valtion rahaston ollessa tyhjänä, kansainvälisen finanssikriisin vahingoittaessa rahakantaa, ulkomaankaupan ollessa deviisitalouden lamauttama ja työttömyyden vallitessa. Mitä suurin reformeihin tulee, on tarkoituksena, että kehitys tapahtuu historiallisella pohjalla ja entisiä oloja kehitellen. On vähitellen ilman häviöksiä luotava niin monta elinvoimaista, riippumatonta, tyytyväistä taloudellista kuin mahdollista. Tämän takia hallitus ryhtyi aikoinaan talonpoikien suojelemiseen, korko-, hinta- ja kulttuuripolitiikkaan, jopa suuresti arvosteltuun veropolitiikkaan. Talonpoikain velkataakkaa huojaettiin alentamalla korkokantaa kolmannekseen entisestään ja maanviljelys saatettiin tuottavaksi. Mutta lopulliset hyvät tulokset saavutetaan vasta, kun terve maapolitiikka on saatu täysin toteutetuksi ja mahdollisimman moni on päässyt nauttimaan sen siunauksesta.

Hallitus ei ole jättävä entistä avonaista ja rehellistä rahapolitiikkaansa, jonka tuloksena on valtion ja julkisten raha-asian saattaminen tasapainoon. Mihinkään rahateknillisiin kekkeluihin ei ryhdytä, jotka voisivat viedä inflatioon. Hallitus ei ole myöskään suvaitseva, että sen rahapolitiikka hyödyttää yhtä tuotannonhaaraa toisen kustannuksella. Hallitus on vain tekevä kaikkensa, jotta kansan leveitten rivien osto- ja kulutuskyky sekä kulttuuri- ja sosiaalinen taso kehittyisi mahdollisimman

suuressa määrässä ja se koettaa moraalisesti ja taloudellisesti tukea vastustuskykyisimpiä luokkia, kuten maaomistajia, talonpoikia, sivistyneistöä, itsenäisten ammattien harjoittajia, kauppiaita ja isänmaallisia talonpoikia.

Lopuksi Gömbös vielä mainitsi uudistuksista, jotka hän jo viime puheessaan luetteli, sekä vakuutti, ettei hallituksen uudistuspolitiikalla ole maassa todellisia vastustajia.

Kun tutkii lehtien ja poliitikkojen lausuntoja, puheen johdosta, ei voi saada muuta käsitystä kuin että suuri enemmistö pitää puhetta mitä suurimmassa määrässä sisäpoliittista tilannetta selventävänä. Tietysti opposition lehdet samalla koettavat alleviivata kysymyksiä, joista Gömbös ei lausunut mitään, mutta yhtä poikkeusta lukuunottamatta kaikki pitävät hallituksen paikoillaan pysymistä luonnollisena. Kommentaariot liikkuvat hyväksymisen ja objektiivisen arvostelun välillä. Arvostelijat moittivat m.m. sitä, ettei puhetta pidetty parlamentissa, hallituksen selitysten oikeassa antopaikassa, vaan radiossa. Kaikesta päätäten tämä haastattelun muotoinen selitys on Gömbös'ille niin suuri voitto, ettei ainakaan Eckhart'in ensi pyhäksi ^{vastauspuhe} suunniteltu tule hänen asemaansa horjuttamaan.

Budapestissä, 16 päivänä helmikuuta 1935.

J. Wyyssönen

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Tales

22/4. 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissa, 23 p:nä huhtikuuta 1935.

N:o 641.

Herra Ministeri,

9 / 376 Sub. D. 38.

29/4.35

3

5

C27

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
Ministeri, Budapestin-lähetystön rapor-
tin n:o 4, jonka nimikkeenä on:
Valtiollinen asema Unkarissa vaalien jälkeen.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

B u d a p e s t i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 4

Budapestissa 22 p:nä huhti.....kuuta 1935.

Asia: Valtiollinen .....asema

Unkarissa vaalien jälkeen.

9 1346 Pal. D. 15.

29/4. 15

5 C27

Kuten jo etukäteen oli selvää, saavutti Gömbösin hallitus vaaleissa valtavan voiton. Uuden parlamentin 245 jäsenestä lukeutuu 170 hallituspuolueeseen.

Mutta jos tästä tekee johtopäätöksen, että käytännöllisesti katsottuna koko maa on Gömbösin takana, niin erehtyy. Gömbösin vaalivoitto on ainakin suureksi osaksi nykyisen vaalijärjestelmän ansio. Osoittaakseni tämän, teen -- joskin vain valtan pääpiirteittäin -- selkoa Unkarin nykyisestä vaalijärjestelmästä.

Kuvaavin piirre tälle järjestelmälle on, että vaalit vain suhteellisen harvoissa tapauksissa ovat salaiset. 199 edustajaa valitaan avoimin äänestyksin ja vain 46 salaisin ja kun viimeksimainituista 30 valitaan Budapestissa, niin voidaan sanoa, että pääkaupunkia lukuunottamatta vaalit ovat koko maassa julkiset. Mutta lisäksi tulee jokaisen edustajan päästäksensä edustajaehdokkaaksi esittää eri vaalipiireissä erisuuruinen määrä valitsijoiden julkisia suosituksia. Niinpä Budapestissakin valitsijaehdokkaan on esitettävä 5000 valitsijan suositusta. Kun nämä suositukset ovat julkiset, on siis vaali Budapestissakin vain

JAKELUOHJE:

.....
.....
.....

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

osittain salainen. Useissa vaalipiireissä vain hallituspuolueen ehdokkaat kykenivät saamaan riittävän määrän suosituksia, josta, ^{johdun} että hallituspuolueen ehdokas julistettiin valituksi ilman vaalia.

On vallan luonnollista, että jo sen kautta että vaali ei ole salainen, hallituksella on suuri mahdollisuus saada omat ehdokkaansa valituksi. Mutta nykyinen vaalilaki tarjoaa vielä muitakin etuja hallitukselle, jotka kuitenkin jääkööt tässä mainitsematta.

Luulisin, että tällainen vaalijärjestelmä yksin riittäisi takaamaan hallitukselle riittävän vaalivoiton, ilman että viranomaisten vielä tarvitsisi käyttää suoranaisia pakkokeinoja valitsijoita kohtaan. Väitetäänkin, että tällä kertaa hallitus olisi antanut käskyn, että viranomaisten ei pitäisi sekaantua vaaleihin. Mutta tästä huolimatta sattui useita tapauksia, jolloin valitsijain vapautta sorrettiin. Kerran vain yhden, joka oli erittäin mieltäkuohuttava. Eräässä vaalipiirissä, saapui ehdokas puhuaksensa vaalikokouksessa, jonka toimeenpanemiseen hän oli saanut luvan, -- tämäkin on välttämätöntä -- 15 ä 30 minuuttia liian myöhään. Tällöin julisti asianomainen poliisiviranomainen ennen edustajan saapumista, että kokousta ei saa ollenkaan pitää. Ennenkuin yleisö ehti hajaantua, saapui kuitenkin myöhästynyt edustaja ja pyysi että kielto kokouksen pitämiseen peruutettaisiin. Kun hän

kyrkän kiellon, ilmoitti hän että hän soittaa sisäasiainministerille ja pyytää lupaa kokouksen pitoon. Viranomaisen kieltäytyi odottamasta ja kun väkijoukko ei hajaantunut antoi hän poliisille määräyksen ampua. Seuraus: 6 kuollutta ja useita haavoittuneita. Poliisipäällikkö puolustautui myöhemmin sillä, että väkijoukko oli ottanut uhkaavan asenteen. Panttiin toimeen tutkimus, sisäasiainministeri matkusti itse paikalle. Lopputulos: myöhästynyt edustaja kiellettiin kuuden kuukauden aina käymästä vaalipiirissään.

Ei ole ihmeteltävää, että Tibor E c h h a r d t, joka kuitenkin aika ajottain on katsottu Gömbösin liittolaiseksi, vaalien jälkeen pitämässään puheessa lausui, että nykyinen vaalijärjestelmä avaa ovet selko selälleen kaikelle mahdolliselle petokselle ja väkivallalle.

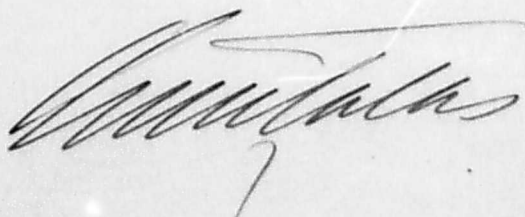
Uusien vaalien merkitys Gömbösille ei ole tärkeä vain senvuoksi, että hallituspuolueen lukumäärä kasvoi, vaan ehkä vielä suuremmassa määrässä siksi, että oppositio juuri hallituksen omassa puolueessa saatiin suureksi osaksi nujerretuksi. Kun hallituksella on ratkaiseva vaikutusvalta siihen, kuka pääsevät hallituspuolueen ehdokkaiksi, saattoi hallitus -- ja sen se tekikin -- toimia niin, että hallituspuolueen listoihin ei otettu ehdokkaita, jotka puolueessa olivat kuuluneet Bethlenin ryhmään. Täten saatiin suuri osa Bethlenin kannattajista, vaikka eivät olleet puolueesta eronneet,

suljetuiksi eduskunnasta pois. Bethlen itse tuli kyllä valituksi, koska hallitus ei hänen uuteen vaalipiiriinsä asettanut mitään ehdokasta, mutta hyvin harvat uskaltavat enää häntä kannattaa. Ja kun hän on eronnut hallituspuolueesta ja nyt esiintyy puolueettomana, ei hänellä ole suuriakaan mahdollisuuksia voitollisesti taistella Gömbösiä vastaan.

G ö m b ö s on nyt luonut itselleen puolueen, joka sokeasti häntä seuraa. Hänellä on enemmän kuin 2/3 enemmistö eduskunnassa. Hänellä on siis täysi mahdollisuus toteuttaa ohjelmansa, sillä ylähuoneen vastarinta ei missään tapauksessa voi muodostua varsin tehokkaaksi.

Tulevaisuus näyttää, kykeneekö hän valtaansa niin käyttämään, että hän ensi vaalien jälkeen, jotka Gömbösin antaman juhlallisen lupauksen mukaan toimitetaan uudistetun vaalijärjestelmän mukaan, voi nojata kansan hänelle vapaaehtoisesti ja vakaumuksesta antamaan kannatukseen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olvan lähetysten raportti n:o 5.

Ministeri Teles

13/3. 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissä, 13 p:nä maaliskuuta

N:o 449.

1935.

6 346 Sal.D. 35.

18/3. 35

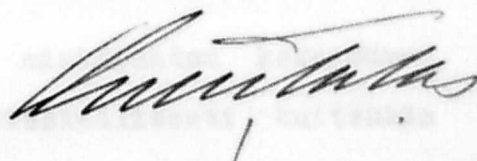
Herra Ministeri,

5 027

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri, Budapestin-lähetystön raportin n:o 5, jonka nimikkeenä on:

Unkari vaalien edessä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni uudistettu vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

B u d a p e s t i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 5.....

Budapesti ssa 13 p:nä maalisk. kuuta 1935.

Asia: Unkari vaalien edessä.....

6 176 Pul. D. 35.

18/3.35.

5 027

Äskeinen hallituspula Unkarissa kesti vain muutamia tunteja. Gömbös muodosti uuden hallituksen, joka pääasiallisesti oli samoin kokoonpantu kuin hänen edellinen hallituksensa. Sisäasiainministeri Keresztes-Fischer erosi ja hänen sijalleen astui v. Kozma, jonka hallitukseen tuloa jo kauan on odotettu. Avoimen kauppaministerin paikalle kutsui Gömbös nuoren Bornemiszan.

Voidaan täydellä syyllä kysyä minkätähden koko Gömbösin hallituksen piti erota, kun tosiasiallisesti kuitenkin vaan yksi jäsen -- sisäasiainministeri -- erosi. Todennäköisesti tahtoi Gömbös tällä eleellään näyttää, että hän aloitti uutta hallituskautta. Tätä todistaa myöskin se, että Gömbös, vaikkakin hänellä edelleen oli selvä enemmistö parlamentissa, kuitenkin sai valtionhoitajan hajoittamaan parlamentin ja määmään uudet vaalit toimitettaviksi.

Asiallinen syy taasen, joka sai Gömbösin toimimaan tällä tavoin on löydettävissä hänen ja Bethlenin välisessä erimielisyydessä. Joku aika sitten yritti Horthy sovittaa

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulko. edustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Gömbösiä ja Bethleniä ja nämä molemmat Unkarin suuret valtiomiehet olivat valtionhoitajan luona toista tuntia. Sen jälkeen ilmoitettiin virallisesti, että täydellinen sovinto oli saatu aikaan, jopa alkoi kierrellä huhuja Bethlenin astumisesta Gömbösin hallitukseenkin. Tällöin riippumattomaan maanviljelijäin puolueen johtaja, tri Eckhardt, aloitti kiivaan taistelun Bethleniä vastaan uhaten suurilla paljastuksilla, jos Bethlen jälleen muodostaisi hallituksen tahi ryhtyisi jäseneksi hallitukseen. Vaikkakin B. henkilökohtaisesti on täydellisesti kunnioitusta ansaitseva henkilö, ei ole kiellettävissä, että hänen hallituskauteensa tapahtui valtion rahavarain hoidossa väärinkäytöksiä, joista osa on erittäin oikeudenkäyntien kautta paljastunut, mutta osa lie-
nee vieläkin salattuna.

Lisäksi osottautuu, että sovinto Gömbösin ja Bethlenin välillä oli vain pinnallinen. Gömbös haluaa ryhtyä suuriin uudistuksiin, joita B., vanhoillisena, pelkää. Sano-
taan, että B:n tarkoituksena oli valmistaa Gömbösille uusia parlamentarisia vaikeuksia, joskaan siinä huhussa ei liene perää, jonka mukaan B. suorastaan olisi aikonut aiheuttaa Gömbösille epäluottamuslauseen.

Näissä oloissa katsoi Gömbös parhaaksi hankkia itselleen uusien vaalien kautta luotettavamman enemmistön parlamentissa. Eduskunnan hajoitus tuli miltei kaikille täydellisenä yllätyksenä. Väitetään, ettei kreivi Bethlenkään siitä etukäteen tietänyt. Joka tapauksessa hän julkisesti selitti, että Gömbös oli rikkonut Horthyn luona tehdyn sopimuksen.

Bethlen ilmoittikin eroavansa hallituspuolueesta, jonka hän itse aikoinaan loi.

Kukaan ei epäile vaalien tulosta. Nykyinen vaalijärjestelmä avonaisine äänestyksineen maaseudulla antaa hallitukselle niin suuret edut, että vastuspuolueitten voitto on mahdoton. Täydellä syyllä lausui sosiaalidemokratian puolueen vaalikouksessa Peyer, että vaalien tulos oli tunnettu heti kun hallituspuolueen ehdokkaitten virallinen vaalilista oli julaistu ja puhuja lisäsi, että kaikki muu on pelkkää ilveilyä.

Kun lisäksi Gömbös jälleen on läheisesti liittäytynyt yhteen tri Eckhardtin ja hänen johtamainsa riippumattomien maanviljelijäin kanssa ja kun myöskin kristillissosialistit näyttävät suhtautuvan ystävällisesti Gömbösiin, niin on varma, että Gömbösillä vaalien jälkeen tulee olemaan erittäin suuri kannattajajoukko eduskunnassa.

Mutta silti ei tule puuttumaan eteviä vastustajia-kaan. Erityisesti on huomattava, että Gömbösin vastustajiin on liittynyt ent. ulkoasiainministeri Gustav Gratz, joka on Unkarin taloudellisen elämän etevimpiä tuntijoita sekä vanhan Apponyin poika, kreivi Georg Apponyi. Suuri merkitys on myöskin annettava sille seikalle, että kreivi Bethlen nyt liittyy selvästi hallituksen vastustajiin. Epävarmaa vaan tulee-ko hän valituksi. Hän on kieltäytynyt rupeamasta ehdokkaaksi entisessä vaalipiirissään Debretšissä ilmoittaen syyksi, että hän ei tahdo saattaa entisiä valitsijoitaan, jotka vielä

lukeutuvat hallituspuolueeseen, vaikeuksiin. Tätä kirjoitettaessa ilmoitetaan sitä vastoin kreivi Bethlenin suostuneen rupeamaan puolueettomaksi ehdokkaaksi Nagykanizsan kaupungissa. Kauan luultiin, että kreivi Bethlen ryhtyisi omaa puoluetta perustamaan, mutta Bethlen itse on ilmoittanut, että hänellä ei sellaista aikomusta ole ja että hän ei millään tavoin halua vaikuttaa siihen suuntaan, että hänen kannattajansa eroaisivat hallituspuolueesta.

Mutta Gömbös on ilmeisesti itse ryhtynyt puhdistamaan puoluettaan kreivi Bethlenin kannattajista. Tämä selviää siitä, että vaikka hallituspuolue asettaa 193 ehdokasta, näistä vain 83 on entisiä edustajia. Väitetään, että hallitus huolehtisi siitä, että jotkut entisetkin edustajat, joita ei ole katsottu voitavan muodollisesti syrjäyttää, vaikkakin he ovat Bethlenin kannattajia, jäisivät valitsematta ja heidän vastaehdokkaansa Eckhardtin puolueesta tulisivat valituiksi.

Uuden eduskunnan ensimmäiseksi tehtäväksi tulee nykyisen vaalilain korjaaminen ja samalla valtionhoitajan valan lisääminen. Kun Gömbös ja Eckhardtin välillä ei valan suuria mielipiteitten eroavaisuuksia liene, niin voitaneen näitten valtiooikeudellisten uudistusten hyväksymistä pitää varmana. Mutta myöskin suuria yhteiskunnallisia uudistuksia Gömbös suunnittelee. Erityisesti pelätään maatilainomistajain piireissä Gömbös suunnittelevan laajakantoista maareformia. Vaalitaistelun alussa pitämässään puheessaan Gömbös on ilmoittanut lähtevänsä suurten uudistusten tielle,

mutta myöskin pitävänsä edelleen kiinni hallituksen ulko-
poliittisesta ohjelmasta, johon kuuluu: Trianonin rauhan-
ehtojen tarkistus, unkarinkielisten vähemmistöjen oikeuksi-
en suojaaminen naapurivaltioissa ja tasa-arvoisuuden hank-
kiminen Unkarin kansalle muitten kansojen rinnalla.

Comitatus

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 6.

Ministeri Tulos

16/9. 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissä, 16 p:nä maaliskuuta

N:o 459.

1935.

7 / 376 Sal.D. 15.

2/3.35

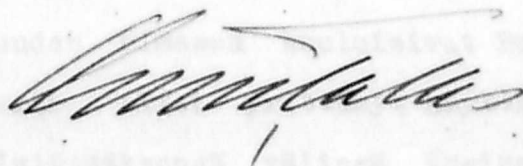
Herra M i n i s t e r i,

5 027

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
M i n i s t e r i, Budapestin-lähetystön ra-
portin n:o 6, jonka nimikkeenä on:

Bulgarian suhtautuminen Kreikan
tapahtumiin.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

B u d a p e s t i ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

Budapestissa 16 p:nä maaliskuuta 1935.

Asia: Bulgarian suhtautuminen
Kreikan tapahtumiin.

7 / 346 Sal. D. 35.
21/3.35
5 (27)

Käydessäni Bulgarian asiainhoitajan luona johdin puheen Kreikan tapahtumiin ja tiedustelin asiainhoitajan mielipidettä Bulgarian suhtautumisesta Venizeloksen kapinaan. Asiainhoitaja lausui suunnilleen seuraavaa:

On totta, että Bulgarialla ja Kreikalla on rajaa koskevia erimielisyyksiä ja että Kreikkaan on liitetty bulgarialaisia alueita, jotka kaiken kohtuuden nimessä kuuluisivat Bulgarialle, mutta ajatus, että Bulgaria olisi yrittänyt käyttää tilannetta Kreikassa hyväksensä selvittääksensä välinsä Kreikan kanssa on vallan mieletön. Jos Bulgaria olisi tehnyt itsensä syyppääksi sellaiseen tekoon, niin se olisi valtiollinen itsemurha. Täytyihän Bulgarialle olla selvää, ettei se missään tapauksessa olisi kaksin saanut selvitellä välejänsä Kreikan kanssa. Sotajoukkojen kokoaminen rajalle oli ainoastaan varovaisuustoimenpide ilman ulkopoliittista merkitystä.

Tiedustelin tämän jälkeen mitenkä Bulgaria tulee suhtautumaan, jos Kreikka vaatii Bulgarian alueille paenneitten

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kreikkalaisten luovuttamista. Asiainhoitaja vastasi arvelevansa, että kapinallisia ei luovuteta, koska on aivan ilmeistä, että he ovat valtiollisia rikoksentekijöitä.

Keskustelu siirtyi senjälkeen Kreikan oloihin ja kun minä lausuin, etten käsitä miten siksi etevä valtiomies kuin Venizelos voi ryhtyä tällaiseen päättömään tekkoon, sanoi asiainhoitaja, että hän käsittää Venizeloksen vallan hyvin ja tämän lausuntonsa tueksi hän esitti seuraavaa:

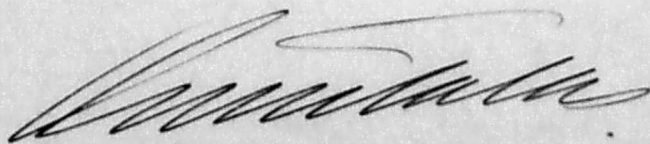
On muistettava, että Kreikassa kaikki sodanjälkeiset hallitusmuutokset on saatu aikaan "vallankumoustietä" eikä parlamentaarisin keinoin. Kun johonkin hallitukseen on tultu tyytymättömäksi, niin tyytymättömät ovat ryhtyneet sotaväkeä kiihoittamaan eikä ole tarvittu muuta, kuin että Ateenan varusväki on vaatinut hallituksen väistymistä, niin hallitus jo on, "välttääksensä veren vuodatusta", kuten on sanottu, jättänyt paikkansa uusille miehille luottaen siihen että muutaman vuoden perästä samankaltaisen verettömän vallankumouksen kautta luopunut hallitus jälleen pääsee valtion ohjaksiin. Näin luuli Venizelos tälläkin kertaa käyvän, mutta hän oli tehnyt laskunsa ottamatta huomioon entistä kamattajaansa kenraali Kondylistä. Kondylis on entinen "comidatši" ja sellaisena tottunut panemaan henkensä milloin tahansa alttiiksi; hän ei alistunutkaan verettömään vallankumoukseen, vaan päätti kukistaa kapinan. Tällainen teko tuli vallankumouksellisille kokonaan yllätyksenä. Mihinkään vakavampiin taisteluihin he eivät olleet

varustautuneet ja niinpä ei todellakaan tarvittu paljon ennenkuin Kondylis sai kapinan kukistettua.

Venizelos oli käyttänyt yllytyskeinona myöskin väitettä, että Tsaldaris työskentelee monarkian palauttamiseksi Kreikkaan, ja että kapinan tarkoituksena olisi ollut tasavaltaisen valtiomuodon säilyttäminen. Tosiasia lienee ollut, että Tsaldaris'en hallitus ei ollut kokonaan monarkian palauttamista vastaan, mutta varmaa on myöskin, että hallitus ei tällä haavaa mitään sellaista ajatellut. Nyt sitä vastoin lienevät monarkistit saaneet tuulta purjeisiinsa ja Bulgerian asianshoitaja kertoi minulle, että tšekäläinen Kreikan ministeri itse oli luottamuksellisesti sanonut, ettei hän pidä monarkian palauttamista kapinan jälkeen ainakaan mahdottomuutena.

Jo viime syksynä minulle kerrottiin, että Kreikan monarkisteilla olisi aikomus tarjota valtaistuinta Kentin herttualle ja tämän johdosta kysyin oliko asianshoitajakin jotain samanlaista kuullut. Hän sanoi kuulleensa samoja huhuja eikä pitävänsä ollenkaan mahdottomana, että Kreikassa toivottaisiin Kentin herttuasta saatavan kuningas, mutta epäili suuresti, että herttua siihen suostuisi, sillä, sanoi asianshoitaja lopuksi hymyillen, balkanilaisella valtaistuumella ei ole hauskaa istua.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27.

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön rap. n:o 7.

V.a. Asiantuntija Kyyssönen.

2/4 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 1102.

Budapestissä, 3 p:nä elokuuta 1935.

ULKOASIAINMINISTERIÖ	
Salmiäinen	
13/347 Jac.	85
2/8.35	
5 C27	

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
Ministeri, Budapestin-lähetystön ra-
portin n:o 7, jonka nimikkeenä on:

Tonava-sopimus.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a. Asiamiehittäjä:

Salmiäinen.

Herra Ulkoasiaiministeri
A. Hackzell,
Helsinki.

Budapesti SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Budapesti ssa 2 p:nä elo kuuta 19 35.

Asia: Tonava-sopimus.

KOKO-AIKA-POSTI	
13/34/ae	1935
7/8-35	
5	027

Tonava-konferenssi, jossa oli tarkoituksena tehdä uusi Tonava-sopimus, on jäänyt pitämättä toistaiseksi. Jo kuukausi sitten tiedettiin Budapestissa, ettei siitä yleensä tulekaan mitään. Itävalta-Unkarin perijävaltain edut käyvät siksi eri suuntiin, ettei ollut mitään toivoa tulosten saavuttamiseksi tällaisessa konferenssissa, ja niin ollen koko tuuma saisi raueta. Unkarin kannalta tämän konferenssin pitäminen oli lopulta yhdentekevää, koska ei kuitenkaan ollut toiveita, että Pikku-Ententen vallat suostuisivat niihin perusvaatimuksiin, jotka Unkari asetti osanotolleen neuvotteluihin, nimittäin tasa-arvoisuuteen aseistuskysymyksessä.

Kysymys on nyt joutunut uuteen vaiheeseen Abessiniasa uhkaavan sodan johdosta. Jos Italia joutuu ehkä pitkäksi ajaksi kiinnittämään suurimman osan huomiotaan Afrikan päin, on välttämätöntä, että sen pohjoisessa olevat kysymykset saadaan jonkinlaiseen ratkaisuun. Niinpä se on mielihyvällä ottanut vastaan Ranskan uuden aloitteen asiassa ja Roomassa on käyty ahkerasti neuvotteluja sellaisen sisällyksen aikaansaamisesta Tonava-sopimukselle, että kaikki asianomaiset vallat voisi-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vat sen hyväksyä. Tuloksena neuvotteluista on, että Italia on lähettänyt k.o. maille ehdotuksen uuden sopimuksen suuntaviivoista pyytäen saada tietää, mille kannalle hallitukset asettuvat niihin.

Koska Unkarikin nähtävästi oli saanut vastaanottaa tämän ehdotuksen, kävin tänään Ulkoasiainministeriössä tiedustelemassa asian laitaa ja sain vahvistuksen otaksumiselleni. Ehdotus oli saapunut pari päivää sitten ja sitä tarkastettiin parhaillaan. Unkarin vastauksesta ei siis vielä voinut saada tietoja, mutta lehdistöjaoston päällikkö, joka juuri saapui ulkoministerin luota esittelyltä, antoi selityksen kysymyksen kehityksestä ja Unkarin kannasta siihen.

Turvataksaan Itävallan itsenäisyyden ja siten estääkseen Saksaa pääsemästä Etelä-Tyrolin rajoille Italia vuoden alussa Roomassa pidetyssä ranskalais-italialaisessa ministeri-kokouksessa sai aikaan sen, että siinä allekirjoitettuun pöytäkirjaan otettiin kohta, jonka mukaan allekirjoittajat suosittelevat sekaantumattomuussopimuksen tekemistä, jonka allekirjoittajat sitoutuvat millään lailla sekaantumasta toistensa sisäisiin asioihin ja pidättäytymään kaikenlaisesta toiminnasta, jonka tarkoituksena olisi toisen maan alueen rajojen tai valtiollisen järjestyksen väkivaltainen muuttaminen. Osanottajina olisivat Itävallan naapurit s.o. Italia, Unkari, Saksa, Tshekoslovakia ja Jugoslavia. Sitäpaitsi saisivat Ranska, Rumania ja Puola liittyä sopimukseen jos halusivat. Italian tarkoituksena oli ollut yksinomaan Itävallan turvaaminen. Ranskan toivomuksesta sopimussuunnitelma laajennettiin

käsittämään kaikkien osanottajien koskemattomuuden. Ranskan kanta voitti Stresassa, jossa päätettiin m.m., että sopimukseen oli saatava kohta, jonka mukaan allekirjoittajat sitoutuvat ase kädessä auttamaan toisiaan vaaran sattuesssa, n.s. assistance mutuelle.

Tämä viimeinen ehto on Unkarille mahdoton hyväksyä. Ei voida vaatia, että se taistelisi esim. Tšekkoslovakian alueellisen koskemattomuuden puolesta, maan, jonka alueella asuu yli puoli miljoonaa unkarilaista, jotka vain odottavat sopivaa hetkeä vapautuakseen vieraasta ikeestä. Ja samoin on Jugoslavian ja Rumanian laita.

Stresassa tehtiin kuitenkin päätös, joka Unkarille on hyvin tärkeä. Konferenssin päätöksiin sisällytettiin nim. kohta, että pienten aseistariisuttujen maiden sotilaallisesta tase-arvoisuudesta voidaan ryhtyä diplomaattisiin neuvotteluihin. Täten Tonava-konferenssin tulevat tehtävät laajennettiin, koska aseistuskysymys näin ollen tulisi siellä pohdinnan alaiseksi. Ainakin Unkarissa asia käsitettiin näin.

Stresan jälkeen odotettiin Tonava-konferenssin kokoontuvan viimeistään kesäkuussa. Ryhdyttiin siis kiireellisesti valmistustoimiin, jotta siitä olisi mahdollisimman hyvät tulokset. Italialle oli tärkeää saada Itävalta ja Unkari yhteistoimintaan kanssaan ja se onnistuikin Venetsian ulkoministeri-kokouksessa. Unkari suostui tällöin kuitenkin yhteisrintamaan vain ehdolla, että kohta assistance mutuelle 'stä jätettäisiin tulevasta sopimuksesta ja tähän sekä Italia että Itävalta myöntivät.

Vaikeampi kysymys oli Pikku-Ententen valtojen suostuttaminen luopumaan keskenäisestä avunannosta. Nämät eivät myöskään tahtoneet kuulla puhuttavankaan tasa-arvoisuudesta sotilaallisessa suhteessa. Saksan kanta jäi myös epäselväksi ja niin koko Tonavasopimuspuuha alkoi jäädä makaamaan. Se olisi ehkä saanut unohtua, ellei LAVAL, huomaten sen tärkeyden tilanteen kärjistyessä sotavaaran johdosta, olisi ryhtynyt uudelleen tätä asiaa ajamaan. Hän sai Pikku-Ententen vallat luopumaan vaatimuksistaan ja saattoi esittää Roomassa suuntaviivat uudeksi sopimukseksi, josta puuttui assistance mutuelle ja jossa vain puhuttiin hyökkäämättömyydestä, sekaantumattomuudesta toisten sisäisiin oloihin ja neuvotteluihin ryhtymisestä erimielisyyksien sattuessa. Sopimusluonnosta ei ole vielä tehty, mutta Rooman toimesta nämä suuntaviivat on, kuten sanottu, annettu asianomaisille tiedoksi lausunnon antamista varten.

Ulkoasiainministeriössä ei salattu sitä, että Unkari on tyytyväinen kysymyksen kehitykseen. Se on saanut vaatimuksensa hyväksytyiksi ja voi rauhallisesti odottaa uutta konferenssia. Täällä pidetään Unkarin kannan voittoa myöskin todistuksena siitä, että Unkarin asema on aivan toinen kuin ennen ja että sitä nyt katsotaan Tonavan kysymyksissä tekijäksi, jonka vaatimukset on huomioonotettava ja jonka myötävaikutuksesta Tonavan laakson kysymykset eivät ole järjestettävissä. Ikävä kyllä, ei Saksan kanta tulevaan sopimukseen nähden ole vielä tunnettu. Tosin sopimus voidaan tehdä ilman Saksaakin, mutta ei sillä siinä tapauksessa ole läheskään samaa merkitystä. Saksan vaikutus, jo taloudellinenkin, on suuri Tonavan

maissa ja se on vuodesta vuoteen kasvava. Ellei Saksa yhdy sopimukseen, on tämä myös Italialle oleva verrattomasti vähä-arvoisempi kuin muuten, sillä juuri Anschluss-vaaraa silmälläpitäen Italia ryhtyi ajamaan koko kysymystä. Jos Unkari taas saavuttaa kaipaamansa sotilaallisen tasa-arvoisuuden, se saattaa olla tyytyväinen. Silloin se ainakin on saavuttanut jotain konkrettista, jota se vuosikausia on turhaan saanut odottaa.

V.a. asiainhoitaja:

J. Stenius

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: S

OSASTO: C 27

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 8.

v.a. Asiamiehitys Kyysäminen

31/8.1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ
N:o 1,204.

Budapestissä, 31 päivänä elokuuta 1935.

ULKO/	
14 / 347	Sal. 35.
29. 25.	i
	UASTU
5	C27

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri,
Budapestin lähetystön raportin n:o 8, jonka nimikkeenä
on:

Poliittinen tilanne.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen
kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

B U D A P E S T I - S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

Budapesti-ssa 31 p:nä elo-kuuta 1935.

Asia: Poliittinen tilanne.

KOASIANMINISTERIÖ		
14 / 347 Sal. U. 1935.		
2/9-35	2	LII
5	C27	

Sen johdosta että lehdistössä on esiintynyt tietoja Italian ja Itävallan välisestä sotilassopimuksesta, kävin tiedustelemassa asiaa yleisesikunnassa eversti Bélydyltä, joka hoitaa sanotun viraston edustusta ulkomaihin päin. Eversti Bélydyltä sanoi, ettei ole kuullut sellaisesta sopimuksesta ja ettei Italia Rooman sopimuksen mukaan olisi oikeutettukaan sopimusta tekemään Itävallan kanssa ilman, että Unkari suostuisi tai osallistuisi siihen. Hän piti uutista Saksan lehdistön sensatiohalun tuotteena. Italia on tosin hyvin suuressa määrässä kiinnostettu Itävallan itsenäisyydestä, koska se ei halua uudelleen naapurikseen pohjoisessa suurvaltaa. Näinä päivinä Pohjois-Italiassa pidetyt sotaharjoitukset ovat tarkoitettut osoittamaan maailmalle, ettei Abyssinian sotaretki vaikuta heikentävästi Italian politiikkaan Euroopassa ja että Italia aikoo pitää kiinni otteestaan Itävaltaan nähden.

Tämä seikka on suurena esteenä Saksan yhtymiseen Tonava-sopimukseen ja sen vieraantumiseen Italiasta. Viime aikoina on kuitenkin ollut havaittavissa jonkinlaista näiden kahden vallan välisen kireyden herpaantumista. Saksa ei vaadi muka enää muuta kuin Itävallan kansalle oikeutta itse päättää asioistaan

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ja Italian pelko on haihtunut jonkun verran. Täten olisi silta rakennettavissa uudelleen näiden kahden suurvallan välille.

Unkarin suhde Saksaan on yhtä tärkeä kuin sen suhde Italiaan. Saksa on suuri tekijä Unkarin sekä politiikassa että kaupassa. Voihan sattua sitäpaitsi, että Saksa tulee Unkarin naapuriksi ja siltäkin varalta on syytä pysyä ystävinä. Saksan aseistuminen on unkarilaisten mielestä aivan oikeutettu, sittenkuin tasa-arvoisuus oli jo hyväksytty periaatteessa désarmement-komissiossa. Unkarin hallitus on huolimat- ta siitä, että se katsoo Unkarin olevan oikeutetun toimimaan samoin, päättänyt rakentaa uudelleen puolustuslaitoksensa vasta saatuaan suurvaltain ja naapurien hyväksymisen tähän. Pikku Entente kuitenkin viivyttelöi asiaa koettaen saavuttaa kaikellai- sia etuja siitä, että Unkarille myönnetään tasa-arvoisuus. Kuinka vähän vaaraa tästä aseistumisesta toistaiseksi on, käy eversti Bédyn mielestä esille tosiasiaista, että Unkari tarvitsee n. 5⁰ vuotta saavuttaakseen suhteellisesti saman sotilaallisen vahvuuden kuin Pienen Ententen maat. Unkarilta puuttuu paitsi aseita, 17 vuoden reservit, joiden korvaaminen käy ylen hitaasti.

Mitä paraikaa uhkaavaan sotaan tulee, sanoi eversti Bédy olevansa vakuutettu siitä, että se alkaa 3-4 viikon kuluttua. Mussolini ei voi enää palata tyhjin toimin takaisin Itä-Afrikasta. Hän on siksi paljon koonnut sotavoimia sinne ja siksi suurella pauhulla. Sota on kestävä noin kolme vuotta, sillä sitä ei voida käydä kuumana sateena toukokuusta syyskuuhun ja maa on valloitet- tava vähitellen tarkan suunnitelman mukaan. Ja sitä myöten kuin

tämä tapahtuu, on teitä ja muita välttämättömiä laitoksia rakennettava etenemisen mahdolliseksi saattamiseksi. Pääasia on, että Italia Englannille luovuttaa oikeuden valloittaa Sinisen Niilin lähdealue ja yläjuoksu, joita Englanti ei koskaan luovuta muille ja jotka sen nyt ehkä on vastoin tahtoaan valloitettava. Ranskan asema on hyvin vaikea, se kun yhtäältä haluaa pelastaa Kansainliiton ynnä Englannin ystävyys ja toisaalta tukea uutta liittolaistaan kaikin tavoin. Lavalin valtiotaito on asetettu mitä vaikeimmalle koetukselle hänen esiintyessään sovittajana näiden kahden suurvallan välillä.

Haluten täydentää edellä esitettyjä tietoja kävin Ulkoministeriön poliittisen osaston päällikön parooni Bakách'in puheilla. Hänkään ei ollut kuullut Itävallan ja Italian sotilassopimuksesta. Hän arveli huhujen syntyneen siitä, että Italia ja Ranska mahdollisesti nyt tilanteen ollessa jännittynyt ovat Roomassa 7 p:nä viime tammikuuta allekirjoitetun lisäpöytäkirjan perusteella ryhtyneet neuvotteluihin. Tämän pöytäkirjan mukaan päättivät nämä kaksi valtaa ynnä Itävalta vaaran sattuessa, ennenkuin Tonavan sopimus olisi allekirjoitettu, heti neuvottelemaan siitä, miten Itävallan itsenäisyys on saatava säilytetyksi.

Mitä Tonavan konferenssiin ja paktiin tulee, eivät ne kiinnosta Unkaria paljon. Unkarin mielestä on yhdentekevää, pidetäänkö konferenssi ollenkaan. Jopa se näkisi mielellään, ettei sitä pidettäisi. Ainoa positiivinen asia, minkä Unkari siellä voi saavuttaa, on, kuten viime raportissani jo mainitsin, tasa-arvoisuus aseistuksessa. Ilman että sille tämä taataan, Unkari ei edes istuudu konferenssipöytään. Mutta sen

täytyy samalla allekirjoittaa Pikku Ententen ^{sopimus} kanss^e/, jossa puhutaan, tosin vain puhutaan, keskinäisestä luottamuksesta, ystävydestä y.m. ja tämän Unkari mieluummin jättäisi tekevä. Parempi on nykyinen asiantila.

Parooni Bakáoh sanoi muuten, että Unkarin hallitus nyttemmin on ratkaissut suhtautumisensa Tonavan sopimusta koskeviin ehdotuksiin nähden, jotka sille hiljakkoin annettiin Italian taholta. Näinä päivinä annetaan Italian hallitukselle vastaus, jossa sanotaan, että Unkari yhtyy sille esitettyihin tulevan sopimuksen suuntaviivoihin, koska ne ovat Venetsian kokouksen päätösten kanssa sopusoinnussa. Samalla asetetaan kuitenkin se ehto, ettei Unkarin asema missään suhteessa saa huonota siitä, mikä se rauhansopimuksen ja Kansainliiton peruskirjan mukaan nykyisin on.

2

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C27.

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 9.

J. Nyysänen.

10/9 1935.

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissä, 10 päivänä syyskuuta 1935.

N:o 1229.

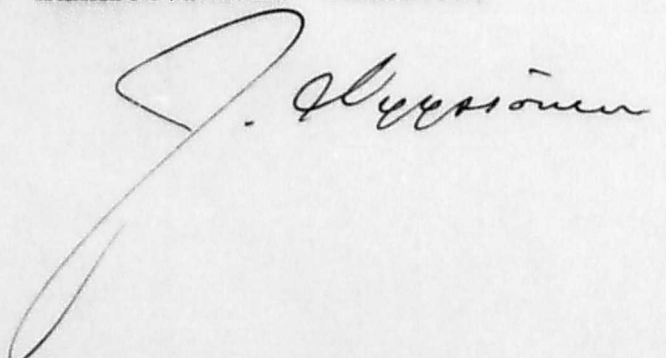
Salaainen.	
15/347 ac.	35
16/9.38.2	UL
5	C27

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
Ministeri, Budapestin-lähetystön
raportin n:o 9, jonka nimikkeenä on:

Pikku Ententen konferenssi Bledissä.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

B U D A P E S T I S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö . Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

Budapestissä 10 p:nä syys kuuta 1935.

Asia: Pikku Ententen konferenssi
Bledissä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
15/347/ae 38
16/9.35.2
5 C27

Tällä kertaa oli Pikku Ententen ulkoasiainministerien kokous monen esteen takana. Oli tarkoituksena pitää se jo 22 päivänä viime kesäkuuta, mutta Jugoslavian hallituspula, jonka kautta JEFFITCH oli pakoitettu jättämään valtakunnan asiain johdon nykyiselle pää- ja ulkoasiainministerille STOJADINOVITCH'ille, teki lykkäyksen välttämättömäksi. Viikkoa ennen konferenssin koontumista sattui Jugoslaviassa tapaus, joka uhkasi uudelleen tehdä tyhjäksi kokouksen pidon. Kolme hallituksen jäsentä nim. sosialiministeri PRECCA, oikeusministeri AUER ja metsä- ja vuoriministeri STEPANOVITCH erosivat hallituksesta. Syyksi he ilmoittivat uuden hallituspuolueen "Jugoslavian radikaalisen yhtymän" perustamisen entisestä radikaalisesta, slovenisesta ja Jugoslavian muhamettilaisten puolueista, sillä he eivät katsoneet voitavansa yhtyä tähän. Toisaalta väitettiin, että hallituspulan oli aikaansaanut kenraali ZSIVKOVITCH, joka pelkäsi, että Jugoslavia tulevassa konferenssissa joutuisi tunnustamaan Sovietin ja tahtoi sen estää tällä lailla. Miten olikaan, olisi hallituspula ollut esteenä konferenssin -pidolle ja koska se joka tapauksessa oli pidettävä tilanteen ollessa näin kärjistynyt ja niin monen ky-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjelmalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

symyksen vaatiessa ratkaisua ennen Genève'in neuvostokokousta, ei STOJADINOVITCH'in auttanut muu kuin äkkiä rekonstruoida hallituksensa väliaikaisesti nimittämällä Tri MISKULIN: oikeusministeriksi, opetusministeri KOMNENOVITCH sosialiministeriksi ja salkuton JANKOVITCH metsä- ja vuoriministeriksi.

Näin oli kokouksen pito mahdollinen ja elokuun 29 TITULESCO ja BENEŠ seurueineen saapuivat Blediin. Ulkonaisesti antoi kokoukselle tällä kertaa erikoisen leiman se, että vietettiin Pikku Ententen 15-vuotisjuhlaa. Tämä juhlallinen sai kuitenkin jäädä syrjään niiden tärkein kysymysten takia, jotka odottivat ratkaisua, nim. Pikku Ententen suhtautuminen Abessinian-kysymykseen ja sen käsittelyyn Genève'issä, sen suhde ^{Itävallan} Unkariin / ja Bulgarian jälleen aseistukseen, Habsburgien paluuseen ja ennen kaikkea Sovietiin. Keski-Eurooppa, voidaan sanoa koko Eurooppa, seurasi mielenkiinnolla näiden kysymysten käsittelyä Bledissä. Eikä tämä tapahtunut ainoastaan kysymysten oman merkityksen takia, vaan myös sentakia, että tiedettiin Pikku Ententen hallitusten kesken vallitsevan sangen suurta erimielisyyttä niihin nähden.

Kahtena päivänä neuvoteltiin Bledissä ahkerasti, mutta neuvottelujen kulkua pidettiin tarkasti salassa ulkopuolisilta. Tämä oli tietysti omiaan vain synnyttämään arveluja ja huhuja siitä, etteivät mielipiteet konferenssissa käyneet yhteen. Että nämä huhut eivät olleet aivan perää vailla, käy sangen selvästi esille pitkästä virallisesta kommunikasta, joka annettiin konferenssin loputtua, vaikkakin sen ensi pykälässä vaakuutetaan täydellisen yksimielisyyden kolmen maan välillä kai-

kissa ulkopoliittisissa kysymyksissä olevan voimakkaamman kuin koskaan etenkin huomioon ottaen nykyisen vaikean kansainvälisen tilanteen ja monet konfliktimahdollisuudet läheisessä tulevaisuudessa.

Tämä kommuniquea on niin laaja ja perinpohjaiseksi tarkoitettu, että on syytä sitä tarkastaa pykälä pykälältä. Niinpä sen toisessa pykälässä sanotaan Pikku Ententen tekevän kaikkensa rauhan puolesta ja joka tapauksessa tulevan pysymään uskollisena Kansainliitolle. Tätä päätöstä pidettiin täällä selvästi italialais- ja miksei ranskalaisvastaisenakin. Ulko-naisesti Pikku Ententen ja Italian välit ovat Ranskan liiton yhteydessä kyllä parantuneet, mutta Adrianmerellä ja Tonavan laaksossa näiden kahden kilpailijan edut ja pyrkimykset ovat jyrkässä ristiriidassa keskenään. Jugoslavia ei voi unhoittaa Fiumen menetystä eikä sitä kohtelua, mikä tulee sen heimo-laisten osaksi Italian siltä "riistämässä" maakunnassa ja se on aina oleva valmis tekemään voitavansa rajajärjestelyn aikaansaamiseksi tämän naapurin kanssa. Eikä sen ystävyys-tunteet Saksaan, jonka kanssa sillä on vilkas kauppayhteys, ole omiaan sitä hillitsemään tässä suhteessa. Hyvin tämän tietäen kerrotaan Italian olevan aikeissa linnoittaa Albaniaa turvataksseen itsensä hyökkäykseltä tältä taholta. Tšekkoslovakialle taas Italian heikontuminen merkitsee Anschluss-vaaran suurenemista, joten sillä on tässä aivan toiset intressit. Tämä on muuten kuvaava esimerkki Pikku Ententen sisäisistä vastakohtista, joista moni on niin jyrkkä, että vain yhteinen alkuperusta, rintama Unkaria sekä Itävaltaa ja Bulgariaa vastaan, sekä status

quo'n säilyttäminen Tonavalla, mitä Italia ainakin tähän asti on vastustanut, pitää koossa tämän yhdistelmän.

Kolmannessa pykälässä lausutaan, että itä- ja Tonavanpaktien aikaansaaminen ovat Euroopan rauhan säilyttämisen tärkeänä edellytyksenä. Mitä edelliseen tulee, yhtyy Pikku Entente Englannin ja Ranskan viimeisiin ehdotuksiin. Tonavanpaktin suhteen hyväksytään Pariisin ja Rooman laatimat suuntaviivat, koska niiden mukaisesti tehty sopimus olisi omiaan järjestämään suhteet ei ainoastaan Itävaltaan ja Unkariin, vaan myös Saksaan ja Italiaan. Kuitenkin on ennen kaikkea Pikku Ententen maiden kansallisia etuja tässä kohden valvottava ja niiden alueellinen koskemattomuus taattava.

Tässä, kuten neljännen pykälän kohdalla mainitussa aseistuskysymyksessä, vallitsi nähtävästi tosiaankin yksimielisyys kolmen vallan ulkoministerien kesken, etenkin kun he vaativat tasavertaisuuden myöntämisen vastineena suurempia turvallisuustakeita. Koska kuitenkin Ranska ja Englanti, puhumattakaan Italiasta, eivät nykyisin ole halukkaita ryhtymään tällaiseen takuuseen, on tämä kohta oleva vain hidastuttavana momenttina Tonavan-sopimuksen aikaansaamiselle, ehkä sen suoranaisena esteenä.

Viides pykälä on laajin ja vähimmin ajankohtainen. Siinä käsitellään Habsburg-kysymystä, johon väitetään suhtauduttavan aivan samoin kuin ennen kielteisesti. Nyt alleviivataan erikoisesti, ettei Habsburgien paluuta voida pitää minkään valtion sisäisenä asiana ja että sitä tultaisiin vastustamaan kaikki mahdollisin keinoin, koska Habsburgien pääseminen valtaan jossakin niiden entisistä maista merkitsisi yhteistoiminnan mahdottomuutta tämän ja muiden successio-maitten välillä.

Tuntui siltä kuin Habsburg-kysymyksen näin laajan käsittelyn tarkoituksena olisi ollut peittää se suuri tyhjiys, minkä Venäjän-kysymyksen poisjättäminen kommunisteista kokonaan aikaansai. Tunnettuaahan oli, että tämä kysymys oli kokouksen tärkeimpiä. BENEŠ oli jo kauan sitten selittänyt aikovansa selostaa käyntiään Moskovassa. Tiedettiin myös missä tarkoituksessa tämä oli tapahtuva. Tunnettuaahan on, miten Tšekkoslovakia, jouduttuaan Saksen ja Puolan lähenemisen johdosta turvattomaan asemaan vain vihollismielisten maitten ympäröimänä katsoi olevansa pakotettu allekirjoittamaan Sovietin kanssa sopimuksen, jonka luonne pahaiten käy ilmi samaan aikaan allekirjoitetusta sotilassopimuksesta. Tällä liittosuhteella ei kuitenkaan ole tarpeeksi suurta merkitystä niin kauan kuin Sovietin joukoilla ei ole mahdollisuutta marssia Tšekkoslovakiaan. Benešin pyrkimyksenä on siis saada Rumania suostumaan samanlaiseen sopimukseen ja tässä suhteessa hänellä on Titulescon täydellinen kannatus. Ettei Rumania kuitenkaan ole vielä päättänyt yhtyä tähän liittoon riippuu siitä, että se toivoo vastapalveluksena voivansa aikaansaada Bessaarabian tunnustamisen lopullisesti sen omaksi. Sitäpaitsi hovi- ja sotilaspiirit pelkäävät liian läheistä yhteistoimintaa suuren ja kavalan naapurin kanssa.

BENEŠ oli toivonut saavansa Jugoslavian tunnustamaan Sovietin tässä konferenssissa. Mutta tämä toivo petti. Jugoslaviassa ollaan vielä osaksi pelosta, niin kauan kuin ei takeita ole bolsheviki-propagandan vaaraa vastaan, tämän tunnustamisen suhteen kielteisellä kannalla. Näin ollen Beldissä on nähtävästi vallinnut niin suurta erimielisyyttä ja pettymystä tämän kysymyksen käsittelyssä,

ettei ole katsottu voitavan edes siitä mainita julkaistussa kommunikassa.

Kuudennessa ja seitsemännessä pykälässä sanotaan, että Pikku Entente on tarkoin käsitellyt Genève'issä esilletulevia kysymyksiä ja tullut niissä täydelliseen yksimielisyyteen. Yleiseen poliittiseen tilanteeseen nähden tulevat kolme ulkoministeriä lähiaikoina olemaan yhtämittäisessä kosketuksessa keskenään.

Konferenssin yhteydessä pidettiin, joskin epävirallisesti, Balkanin liiton edustajain kokous. Se tapahtui STOJADINOVITCH'in antaman päivällisen jälkeen ja kokoukseen otti osaa Turkin ulkoministeri RÜSTÜ ARRAS, joka varta vasten oli saapunut Blediin, sekä Kreikan lähettiläs Belgradissa. Mitään julkilausumaa ei annettu, mutta diplomaattisissa piireissä ollaan vakuutettuja siitä, että keskustelut koskivat Sovietin tunnustamista ja Välimerensopimusta. Turkin ulkopoliittikan johto tahtoi samalla saada ensi käden tietoa, mitä Bledissä oli päätetty, koska Jugoslavia ja Rumania Balkan-paktiin osallisina eivät ole oikeutettuja tekemään tärkeitä välipuheita neuvottelematta muiden Balkan-liiton jäsenten kanssa. Turkia kannusti tällä kertaa myös Italian pelko ja viha, koska sen sympatiat ehdottomasti ovat Abessinian puolella nykyisessä konfliktissa. Se ajaa Välimerenpaktin solmimista turvatakseen alueellisen koskemattomuutensa tulevassa sodassa.

Konferenssin loputtua STOJADINOVITCH, joka nykyisin toimii Pikku Ententen ulkoministerien neuvoston puheenjohtajana, matkusti heti konferenssin loputtua Pariisiin tekemään selkoa neuvottelujen tuloksista. Sen mukaan mitä virallisessa julkilausumassa sanotaan koski STOJADINOVITCH'in pitkä keskustelu LAVAL'in kanssa etupäässä Tonavan-sopimusta, italialais-abessi-

nialaista kysymystä ja Pikku Ententen suhtautumista sen käsitteeseen liiton neuvostossa. Yksityisesti väitetään Habsburgien paluukysymyksen olleen myöskin keskustelun alaisena. Tätä tietoa vahvistavat myöskin Jugoslavian lehdet.

Unkarilaisten lehtien suhtautuminen Bledin konferenssiin on ollut hyvin arvostelevaa kuten odottaa sopii. Niinpä Budapesti Hirlap / hallituksen lehti / kirjoittaa otsikolla "Bledin ilotulitus", että Pikku Ententen 15-vuotinen toiminta merkitsee yksinomaan hyökkäävää liittoutumista maahan poljettua Unkaria vastaan. Tonaivalaakson järjestely on Euroopan rauhan ehto. Konferenssin olisi pitänyt tunnustaa väriä tässä kysymyksessä, mutta sitä se ei tehnyt, se ei ollut rehellinen. Pikku Entente tahtoo ratsastaa kahdella hevosella, se on seuraavinaan Ranskan pyrkimyksiä Tonavan-kysymysten järjestelyssä, mutta ei vedä käytännöllisiä johtopäätöksiä tästä. Pester Lloyd kysyy, missä kolmen vallan yksimielisyys on. Ainakaan niiden poliitikkojen korkealentoiset lausunnot eivät voi peittää vaikeita sisäisiä vastakohtia Pikku Ententessä. Lehti tahtoisi etupäässä tietää, miten yksimielisyyden laita on Soviet-kysymyksessä. Muitten lehtien lausunnot käyvät samaan suuntaan.

Ulkoministeriössä täällä ollaan, ainakin väitetään olta-
van, kerrassaan vähän kiinnostuneita Bledin konferenssista. Vaikka yhtäältä tunnustetaan, että Pikku Entente kaikesta rakoilusta huolimatta vielä on voimakas tekijä, niin toisaalta ei sen olemassaoloa virallisesti tunnusteta. Unkari ei tahdo tietää Pikku Ententestä mitään eikä se esim. koskaan alistu neuvottelemaan muusta kuin kunkin vallan kanssa erikseen. Kuitenkin tämä yhtymä on yhä karvas todellisuus Unkarille ja sen on pakko nolens volens tarkasti seurata sen politiikkaa.

Niinpä ei Bledin konferenssikaan ole voinut jäädä niin huomiota vaille tšekäläisen ulkomaan johdon taholta kuin tahdotaan uskotella, vaikkakaan Pikku Entente ei enää näyttele samaa osaa Euroopan politiikassa kuin ennen Venäjän astumista näyttämölle ja Ranskan palaamista entiseen liittosysteemiinsä.

J. Nyström.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 22

ASIA: _____

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 10.

o. a. Asiamiehiksi Nygysties

22/9 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

Budapestissä, 23 päivänä syyskuuta 1935.

N:o 1304.

~~S a l a i n e n .~~

16 597 sal. S. N.

5/10. 35.

Herra Ministeri,

5

027

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
Ministeri, Budapestin-lähetystön ra-
pentin n:o 10, jonka nimikkeenä on:

Hallituksen Sinikirja.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

J. Nyssinen.

v.a. asiainhoitaja.

Herra Ulkoasiainministeri A. Hackzell,

Helsinki.

B u d a p e s t i . . . . . SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Budapesti ssa 23 p:nä SYYS kuuta 19 35.

16 172 sel: JS.

Asia: Hallituksen Sinikirja.

5/10-35
5 027

Otsakkeella " 1932-35. Gömbös-regimen kolmivuotinen hallinto" on kuluvan syyskuun 13 päivänä ilmestynyt sinikirja nykyisen hallituksen tähänastisista toimista ja sen työohjelmasta vastaisuudessa. Julkaiseminen tapahtui sen johdosta, että tulevan lokakuun 1 päivänä kolme vuotta tulee kuluneeksi siitä kuin ministeristö Gömbös astui Unkarin johtoon. Kymmenessä luvussa selostetaan hallituksen lainsäädäntötoimia ja sen kautta saavutettuja tuloksia kaikilla valtiollisilla ja taloudellisilla aloilla.

Johdannossa kuvataan vaikeaa asemaa, jossa Unkari oli lokakuussa 1932, jolloin hallitus aloitti toimintansa. Yleismaailmallinen pulakausi oli saavuttanut huippukohtansa ja yleinen luottamuksen puute isoloi maan sekä taloudellisesti että poliittisesti. Maataloustuotteiden hintojen lasku ja vientiä kohtaavat vaikeudet olivat alentaneet huomattavasti maan kansallistuloja, valtion raha-asioissa oli suuri vaillinki ja melkein koko talouselämä oli lamaustilassa. Hallituksen tehtävä oli näin ollen äärimmäisen vaikea ja se oli tietoinen siitä, että sen ensi tehtävänä oli talouselämän elähdyttäminen, työ-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

mahdollisuuksien hankkiminen, liikenteen edistäminen, kulutuksen lisääminen ja tuotannon kohottaminen. Mutta rahoja puuttui. Ulkomaalaisista kapitaallilähteistä ei voitu saada lainoja ja kotimainen pääomanmuodostus oli kutistunut mitättömiin aikojen sitten. Kaikesta huolimatta hallitus ryhtyi viipymättä tehtävänsä suorittamiseen. Työohjelmansa se kokosi 95 pykälään ja pikaisilla käytännöllisillä toimenpiteillä se toteutti toisen kohdan toisensa jälkeen sillä seurauksella, että Unkarissa nyt vallitsee järjestys, rauha ja turvallisuus. Hallitussysteemi on stabilisoitu mahtavan hallituspuolueen avulla. Valtion talous lähenee tasapainoa, ennako -tuloarviot vastaavat tosiasioita ja hallitus pysyy ankarasti niiden rajoissa. Parlamentin finanssikontrolli on myös tullut tehokkaammaksi.

Hallinnon rationalisoiminen on monella alalla kehitetty pitkälle, pengön sisämainen ostovoima on pysynyt ennallaan ja sen arvo ulkomailla on nousemassa, inflatiota ei ole ^{jouduttu} eikä sellaista ole odotettavissa; toisaalta ei myöskään ole deflation. Yleisillä töillä on hankittu uusia työmahdollisuuksia ja täten talouselämä on vilkastunut. Uusia luotto- lähteitä on samoin hankittu. Kauppasopimuksia on tehty ja täten on voitu uudelleen saada aikaan kauppayhteyttä ulkomaitten kanssa ja vientiä edistää. Deviisitalouden sidonnaisuudesta johtuneet vastukset ovat asteettain pienentyneet, transfer-rahastoihin kootut varat ovat olleet omiaan elähdyttämään talouselämää, maatalouden raskas velkataakka on vähitellen helpottanut, suojattujen tilojen järjestelmä on aikaansaanut turvallisuuden tunnetta agraarivelallisten keskuudessa. Ulkomaiset velat on vakautettu. Maatalouden alalla on aikaansaatu vehnän hinnan kohoaminen Rooman sopimuksella, jonka

kautta vehnää voidaan viedä maasta maailmanhintoja korkeampaan hintaan. Senkautta, että olot maassa ovat tasaantuneet, on ulkomainen matkailijaliike yhä suuremmassa määrässä suuntautunut Unkariin.

Ulkopolitiikan alalla on saavutettu se, että nyt yleisesti tunnustetaan Unkarin tärkeä asema Tonavan laaksossa ja sen revisiovaatimukset ovat yleisesti tunnustetut.

Kirjassa perustellaan myös hallituksen uudistuspolitiikan välttämättömyyttä. Supistuneita voimalähteitä ja menetettyjä kulutusaloja ei ole voitu saada takaisin. Sentakia on yhä lisääntyvälle kansalle ollut järjestettävä terve ja kohtuullinen maan ja tulojen jako. Hallitusta on koko sen vallassa oloaikoina elähdyttänyt pyrkimys kansan laajojen rivien elämätason kohottamiseen ja korkeamman kulttuurin leviämiseen pienimpiinkin mökkeihin.

Toisessa luvussa kuvataan sisäpoliittisia virtauksia Gömbös'in ensi hallituksen aikana, hallituksen eroa viime maaliskuussa ja uuden muodostamista, parlamentin hajoittamista, uusien vaalien tuleksia ja uuden eduskunnan toimintaa. Tuloksena mainitaan, että ei ainoastaan pahin pula-aika ole kestetty, vaan perustus vastaiselle taloudelliselle kehitykselle on laskettu. Voimakkaan parlamenttienemmistön tukemana hallitus saattaa nyt ryhtyä toteuttamaan uudistusohjelmaansa.

Kolmannessa luvussa selostetaan hallituksen ulkopoliittikkaa. Ystävällisiä suhteita on solmittu yhä useampaan maahan ja kokonainen kauppasopimusverkko on aikaansaatu. Tällaisten sopimusten luku lähenee yhdeksääkymmentä. Tuloksina luettelaa julkaisussa seuraavat yksityissaavutukset:

1. Revisio-ajatus on saavuttanut aseman kansainvälisessä politiikassa;

2. Vanhat ystävyys-suhteet on uusittu ja uusia solmittu, joten Unkarin eristäytyneisyys on loppunut.

3. Aseistariisuttujen kansain oikeus aseistautua ei enää ole epäilyksenalainen ja täten Unkarin tasa-arvoisuus on tullut päiväjärjestykseen;

4. Unkarin osanoton välttämättömyys Tonavanlaakson järjestykseen on yleisesti tunnustettu;

5. Italialais-ranskalainen yhteinen kanta Tonavan-kysymyksessä ei ole esteenä rauhalliselle revisiolle;

6. Rooman sopimukset eivät ainoastaan ole ratkaisseet vehnä-kysymystä, vaan myös kohottaneet Unkarin kansainvälistä asemaa.

Neljäs luku on omistettu talouspolitiikalle ja se käsittelee hallituksen raha-, maatalous-, kauppa-, kulkulaitos- ja teollisuuspolitiikkaa. Todetaan, että valtion talouteen on saatu järjestystä, budjettiin rehellisyyttä, vaillinki on supistunut tuntuvasti, joten ollaan menossa budjetin tasapainoon. Hallituksen tekemät tai suunnittelemat sijoitukset nousevat 176 milj. pengöön. Autonoomisten kaupunkikuntien taloudessa on aikaansaatu noin 100 milj. pengön säästö.

Gömbösin verotuspolitiikan tarkoituksena on ollut verotaakan oikeudenmukainen jako siten, että suurempia tuloja ja omaisuuksia on suhteellisesti raskaammin verotettu köyhempien kansanluokkien hyväksi. Sosialipoliittisena suuntaviivana on ollut lapsirikkaitten perheitten verojen huojentaminen ja yleensä pienituloisten tukeminen pakkohuutokauppatoimitusten lieventämisellä y.m.

Luottopolitiikan tuloksena on ollut se, että luottoelämä, joka oli täydellisesti pysähdyksissä, on vähitellen muuttunut normaalimmaksi ja luotonanto on kehittymässä entiselleen. Korkokanta on alentunut noin 3-4 % ja täten tuotantokustannukset pienentyneet. Ulkomaalaisten velkoojain luottamus on saavutettu jälleen ja transfer-rahastojen kuolleet varat on saatu virtaamaan talouselämään. Myös ulkomainen velkataakka on helpottunut. Mitä vaikeimmissa olosuhteissa hallitus on ulkomaitten luvalla voinut hankkia itselleen halvan sisäisen lainan. Unkarin luottojärjestö on horjumaton keskellä pankkiromahdusten aikakautta. Rehelliset voimanponnistukset ovat saavuttaneet ulkomaisten velkoojienkin tunnustuksen.

Deviisipolitiikan suhteen on mainittava, että pengön sisäinen ostovoima on voitu säilyttää ja sen arvo ulkomailla on vakaantunut. Maan raaka-aineitten hankinta on nyttemmin taattu. Maatalousviennin kannattavuus on myös vakaantunut ja sen tuotto tulee maanviljelijäin hyväksi. Maksubilanssin huononemiseenkin on aikaansaatu lopullinen käänne.

Maataloudelle on omistettu laaja osasto, jossa alleviivataan hallituksen sosiaali- ja talouspolitiikan agraarista luonnetta. Siinä kuvataan maanviljelyksen, viinirypäle- ja viiniviljelyksen, vihannes- ja hedelmäviljelyksen, maitotalouden ja metsänhoidon uudestijärjestelyä. Päämääränä on ollut laadun parantuminen ja tämä tulee näkyviin saavutetuissa tuloksissa. Vuodesta vuoteen on nim. karjan, rasvaaineitten, lintujen, munien, höyhenten, hedelmän ja rypäleitten vienti lisääntynyt. Edelleen kuvataan hallituksen rahaksimuuttopolitiikkaa, jonka kautta maatalous on saavuttanut kannattavuutta.

Maatalouden tukemiseksi myöntää maatalousrahasto vuosittain 50 miljoonaa pengöä. Vesirakennuksiin on hallitus käyttänyt kolmena vuotena miljoonan pengöä. Sitäpaitsi kuvataan hallituksen toimenpiteitä maataloudellisen ammattiopetuksen edistämiseksi, maataloustilaston uudistamista, maapoliittisia hallituksen / määräyksiä ja suunnitelmia sekä maataloussosiaalipolitiikkaa ynnä maatalousvelkain järjestelyn tähänastisia tuloksia.

Maatalouspolitiikan alalla on saavutettu seuraavaa: maatalouden uudestijärjestäminen laatutavarain tuottamiseksi on hyvällä alulla ja kasvien viljelys ja karjanhoito on kohoamassa yleiseurooppalaiselle tasolle. Asutuskysymys on uudella tolalla ja saadaan pian ratkaistuksi. Agraarisuoja on aikaansaanut turvaa maataviljelevälle luokalle.

Kaupparoliittisessa osassa selitetään, miten vientiylijäämä on suurentunut. V. 1932 se oli 6 milj. v. 1933 78,7 ja v. 1934 60 milj. pengöä. Ulkomaankaupan voluumi oli v. 1932 663 milj. ja v. 1934 jo 750 milj. pengöä. Maatalousvientä oli v. 1932 219 milj. ja v. 1934 jo 280 milj. pengön arvoinen. Edistys oli siis huomattava ja sitä jatkuu edelleen.

Liikennepolitiikan alalla on huomattava reutateiden kehittäminen, laivaliikkeen kasvu, ilmaliikenteen elävöityminen, tieverkon parantaminen ja laajentaminen, posti-, lennätin- ja puhelinalaitosten vakaannuttaminen, turismin edistäminen. 58,2 milj. pääomasijoituksella on kolmessa vuodessa rakennettu 280 km. valtaiteita ja 1.335 km. yhdysteitä.

Mitä teollisuuteen tulee, on hallitus kaikin voimin tukenut kotimaista tuotantoa ymmärtäen sen taloudellisen, sosialisen ja kansallispoliittisen merkityksen. Tehtaita on tuettu, kartelli- ja hintaintarkastuskomissiot on perustettu ja sähköistämistä on jatkettu. Tehdasten tuotanto on kehennut 1763 milj. sta v. 1933

1935 milj. pengöön v. 1934, siis n. 10% huolimatta hintojen 16 % alentumisesta. Teollisuuden palveluksessa olevien työläisten luku oli v. 1932 178,034 ja v. 1934 202,623; lisäys siis 13 %. Järjestyneitten työttömien luku oli v. 1932 29,757 ja toukokuussa v. 1935 19,907; vähennys oli siis 34,3%. 75 % raaka-aineista saadaan kotimaasta. Teollisuusvientit tuottaa vuodesta vuoteen yhä enemmän deviisejä maahan. Työläisten sosiaalinen asema on parantunut työajan ja -palkan järjestämisen ja rajoittamisen kautta hallituksen toimesta.

Kulttuuripolitiikalle omistetaan myös luku. Siinä esitetään pitkä luettelo hallituksen antamista laeista opetusolojen parantamiseksi ja kulttuuritason kohottamiseksi maassa.

Oikeudenkäyttöä kuvataan kahdessa ryhmässä: tuomioistuinten ylin valvonta ja oikeusnormien hankkiminen. Luetellaan hallituksen nelivuotissuunnitelmaan sisältyvät lakiehdotukset, joista tärkeimpiä ovat asianajaja- ja notaarilain uudistus.

Puolustuslaitosta on kehitetty sikäli kuin Trianonin sopimus sen sallii. Tässä kohdin esitetään vaatimus tasa-arvoisuudesta aseistuksen suhteen.

Viimeisessä luvussa esitetään hallituksen aiheet tulevaisuuteen nähden, n.s. nelivuotissuunnitelma, joka käsittää valtiollisen, yhteiskunnallisen, taloudellisen osan. Heti alussa sanotaan, että hallituksen sydäntä lähinnä on jekapäiväisen toimeentulon hankkiminen kaikille kansanluokille ja että ennen kaikkea toteutetaan tätä edistävät uudistukset.

Ulkepolitiikan alalla hallitus, paitsi Tonavan laaksen järjestelyä muitten valtain kanssa, aikoo ylläpitää hyviä suhteita ystäviinsä, selvittää revisio-kysymystä, puolustaa unkarilaisten

vähemmistöjen oikeuksia naapurimaissa ja saavuttaa tasa-arvoisuuden varustuskysymyksissä. Hallitus on samoin jatkava kauppaseppäverkkojen laajentamista mahdollisimman moneen maahan.

Sisäpolitiikan alalla hallitus haluaa ryhtyä toimenpiteisiin perheen ylläpitämiseksi ja yksi-lapsi-järjestelmän vastustamiseksi myöntämällä suuria verohelpotuksia lapsirikkaille perheille.

Uusi tulipalonestuslaki ja lääkärikamaria koskeva laki esitetään ensi tilassa parlamentille. Sitten on seuraava yleistä terveydenhoitoa koskeva lakiehdotus. Ensi vuonna tehdään ehdotus Budapestin ja sen ympäristön hallinnon uudistamisesta. Köyhäinhoito järjestetään uudelleen ja apteekki-laki uudistetaan. Huomioon on myös otettu äitien ja lasten suojeleminen ja sosiaalivakuutuksen uudestijärjestäminen. Hallinto tulee yksinkertaistettavaksi ja väliasteisia hallinto-oikeuksia aijotaan perustaa. Nelivuotissuunnitelman ~~teeman~~ leppuna tulee olemaan perustuslakimuutoksia kuten: äänestys-oikeuden reformi, valtionehtajan vallan laajentaminen ja ylähuoneen uudistus. Tässä yhteydessä toimeenpannaan myös etu-edustuksen uudestimuovailu.

Maatalouspolitiikan alalla hallitus aikoo lepullisesti järjestää pienviljelijäin velat. Edelleen toimeenpannaan fideikommissioitten uudistus ja maan jako tilattemille. Eduskunnan syyssejelmään kuuluu vuoristokylä ja hedelmäpuutarhoja koskevat lakiehdotukset. Tärkeä on vielä alkoholin valmistuskysymys ja myöhemmin maataloushallinnon ja taloudellisen tarkastuksen uudistus.

Hallituksen teollisuuspolitiikka tulee keskemaan m.m. teollisuuden suojeleminen liikatuotannon ehkäisemisellä. Sähköenergia-talous, rakennusteollisuus, ketiteollisuus, teollisuuden tarkastus ja ammattiopeutus ja myöhemmin kartellilakien uudistus,

8-tunnin työaika ja työn hankkiminen nuoriselle kuuluvat edelleen hallituksen nelivuotisohjelmaan.

Kauppa- ja liikennealalla on huomattava ensiksikin täydellinen sunnuntaityön kielte. Uusi kauppamatkustajalaki, tielaki, rautatie- ja autoliikenteen suhdetta järjestävä laki, matkailuliikenteen keskittäminen ovat hallituksen tehtäviä tällä alalla.

Valtiovarainministeriö on jo alettanut orgaanisen verenkannan uudistuksen esityöt ja uudet vero- ja maksukeodeksit ovat myös valmistelun alaisina. Ensi vuonna valmistuu uusi laki metallien merkinnästä. Myöhemmin toteutuu myös valtion virkamiesten palkkain keretus entiselle tasolle.

Opetusasiain suhteen luvataan ensi vuonna kansallinen stadion ja urheilupalatsi sekä lakiehdotus kansallisten muistomerkkien suojelemisesta. Keskikoulujen ja ammattikoulujen uudistusta valmistetaan myös. Korkeakoulureformi on seuraava näitä. Säätiöistä on myös tekeillä uusi laki.

Oikeudenkäytön alalla tulee ensimmäisenä esitettäväksi lakiehdotus julkaisukiellestä. Lehdistölain uudistusta luvataan samoin sekä jo mainitun asianaajalain. Inkompatibiliteetilaki on myös tekeillä, samoin valmistetaan uutta vekseli-kodeksia, siviili- ja rikeseikeudenkäynnin, tekijäinoikeuden, osakeyhtiölain ja osuuskauppa-oikeuden uudistusta. Näistä riippumatta työskennellään paraikaa uuden siviililakikirjan muovailemiseksi uusia olosuhteita vastaavaksi.

Leppulauseessa sanetaan, että hallitus ei aineastaan uudistuslainsäädäntönsä kautta, vaan myös keko toiminnallaan on esittävä, että se tekee voitavansa maan yleisen poliittisen, taloudellisen ja sosiaalisen tilan parantamiseksi.

Lehdistö on vastaanettanut sinikirjan yleensä suosiollisesti. Hallituspuehuen lehdet Budapesti Hirlap ja Függetlenség evat tietenkin täynnänsä kiitesta. Mutta myös sellainen arvessa pidetty puehueten lehti kuin Pester Lloyd antaa täyden tunnustuksensa hallitukselle. Se lausuu, että hermestuneisuus, jella Gömbös'in uudistussuunnitelmat otettiin vastaan alussa, on hälvennyt, kun on käynyt selville, että hallitus aikoo toteuttaa ohjelmansa käytännöllisen järjen ohjaaman kehityksen kautta ja tämä kehitys on välttämätön menen vuoden lomakauden jälkeen. Lehti kiittää erikeisesti hallituksen pyrkimyksiä kansallismaisuuden ja -tulejen tasaisemmaksi jaaksi, varattomien luekkien kehottamiseksi ja ketimaisen teellisuuden tukemiseksi. Ulkopolitiikan suhteen lehti alleviivaa erikeisesti Italian liiten tärkeyttä sekä poliittisesti että taloudellisesti, ja samein lähentymistä Itävaltaan ja Puolaan sekä Englantiin ja Ranskaan. Hallituksen pennistukset puhdistaa Unkari Marseillen kuningasmurhaasian yhteydessä Genève'issä ja sen täydellinen menestys siellä, saa osakseen suurta kiitesta.

Myös vastustuslehdet, kuten Magyarország ja Pesti Napló, tunnustavat hallituksen ansiet ottaen huomioon vaikean aseman, jossa maa oli Gömbös'in astuessa asiain johteen. Ne myöntävät, että hallitus on pelastanut Unkarin ulkomaitten vahingoittavalta ja hävittäväältä vaikutukselta ja että Unkarissa nyt vallitsee parlamentarismi, perustuslaillisuus ja hallituksen vas-

tuunalaisuus. Työttömyys on vähentynyt teollisuuden päästyä käyntiin ja ulkeliittinen asema on parantunut. Hallitusta moititaan kuitenkin siitä, ettei se ole lupauksensa mukaisesti toimeenpannut vaalirefermia. Liberaalinen Ujság sanoo kirpeästi, että tavallisesti siniset kirjat sisältävät asiakirjoja eikä omaa kiitosta. Sosialistinen Népszava ei tietenkään löydä yhtään valepilkkua hallituksen kelmivuetiskaudesta.

Oikeaan on kai Esti Kurir, vasemmistoliberali, esunut alleviivatessaan sinikirjan sanoja: "tänään tietää jokainen unkarilainen, minne tie sisäliittisestä vie."

J. Kivimäki.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 27

ASIA:

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 11.

v. a. Asiamiehitys Nyysönen

13/11 1935

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1548.

Budapestissä, 14 p:nä marraskuuta
1935.

S a l a i n e n .

18/348 Sal. S. N.

20/11-35

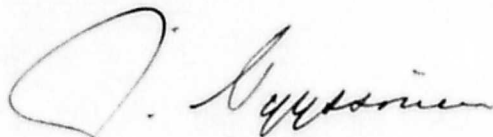
Herra M i n i s t e r i ,

5 P27

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra
M i n i s t e r i , Budapestin-lähetystön ra-
portin n:o 11, jonka nimikkeenä on:

Unkari ja pakotteet.

Vastaanottakaa, Herra M i n i s t e r i ,
täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

V. a. asiainhoitaja.

Herra Ulkoasiainministeri

A. H a c k z e l l ,

H e l s i n k i .

B u d a p e s t i S S A O L E V A L Ä H E T Y S T Ö .

Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

Budapesti ssa 13 p:nä marras kuuta 1935.

18 / 398 Jal.

35.

Asia: Unkari ja pakotteet.

24/11.35.

5 027

Totta oli, mitä Unkarin edustaja lausui Genève'issä, kun pakotteista päätettiin, että Kansainliiton ehdotus rankaisutoimenpiteiksi Italiaa vastaan saattaa Unkarin erinomaisen vaikeaan ja arkaluontoiseen asemaan. Hän ei silloin ajatellut yksinomaan Unkarin ja Italian vanhaa ystävyyttä, vaan sitä erikoisasemaa, jossa Unkari on, kun kysymyksessä ovat nämät taloudelliset rankaisutoimet. Unkarin taloudellinen tila ei ole voimakas, kuten tunnettua, ja sen ulkomaiset markkinat ovat rajoitetut. Se ei siis voisi kestää sellaista koetusta kuin Italian riistäminen siltä ostomaana. Italian taloudellisen ja rahallisen tuen varaan on Unkarin koko uusi talousjärjestelmä rakennettu ja tämän tuen menettäminen olisi omiaan aiheuttamaan ehkä auttamattoman katastroofin Unkarin maataloudelle ja sen kautta koko maalle.

Toisaalta Unkari ei aijo toimia pääoman ja raaka-ainesten välittäjänä Italialle. Genève'issä Unkarin edustaja selitti, ettei Unkarin tarkoituksena ole hyötyä uudesta tilanteesta kauttakulkukaupan muodossa kielletyillä tavaroilla. Niinpä Unkari saattoi kunnialla puolustautua sitä sairaaloisesti vai-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.

Ei ulkomaedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

noavan TITULESCU'n hyökkäystä vastaan, kun tämä vaati sanktiohin ryhtymistä myös Unkarin suhteen. Unkarin taholta voitiin osottaa tilastollisin numeroin, että sen kauppa Italian kanssa ja lähinnä sen vienti sinne, on Abessinian sodasta huolimatta pysynyt entisissä rajoissaan, kun taas Rumania on kuumeisella kiireellä rientänyt rikastumaan myymällä yhä suurempia tavaramääriä Italialle viime aikoina.

Esimerkkinä mainittakoon, että Rumania kuukausina ennen Genève'in päätöstä vei Italiaan 59,000 hkg. voideöljyä 34,000 vastaan samana aikana viime vuonna. Paloöljyn vienti nousi tammikuussa 35,000 hehtolitraan, kesäkuussa 76,000 ja heinäkuussa 103,000 hehtolitraan ja koko paloöljyn vientimäärä vuoden ensi seitsemänä kuukautena oli 317,000 hehtolitraa 215,000 vastaan viime vuonna, mikä merkitsee 33 % nousua. Benziinin viennissä eroitus on yhä huomattavampi. Koko viime vuonna vietiin Italiaan 172,000 hehtolitraa, kun taas kuluvan vuoden elokuuhun mennessä vienti nousi jo 664,000 hehtolitraan. Ja tätä luettelemista voitaisiin jatkaa edelleen, mutta osottakoot edellä esitetyt numerot, miten suurella oikeudella TITULESCU esiintyi moraalisesti loukkaantuneena Unkarin käytöksen takia Genève'issä.

Hallitusta lähellä olevien piirien suhtautumista sanktiosuhteen kysymykseen kuvastaa tunnetun kirjailijan Franz HERCZEG'in kirjoitus Festi Hirlapissa hiljakkoin. Siinä sanotaan, että unkarilaisuuden ainoana poliittisena päämääränä viime vuosina on ollut toivo Trianonin rauhan muuttamisesta. Tässä suhteessa hallitus ja kansa ovat täysin yksimielisiä ja unkarilaisia kiinnostavat maailman tapahtumat vain sikäli, mikäli nämät saattavat edistää tämän päämäärän saavuttamista. Ei voida vaatia, että Unkari liittyisi pienen ententen valtoihin lähemmin, niin

kauan kuin tämä rauhoista julmin on voimassa ja erottaa lähes 4 miljoonaa unkarilaista Unkarin valtakunnasta. Se, että tämä rauha perustuu mitä häpeällisimpiin tosiasiaihin vääristelyihin rauhankongressissa, ei paranna asiaa. Unkari on nyt aseeton ja sen suurimmat kaupungit ovat ampumamatkan päästä hampaisiin aseistettujen naapurien rajoilta, joten maa elää alituisessa vaarassa.

Unkarin kaksi vaatimusta ovat seuraavat: sen rajojen välittömässä läheisyydessä elävät unkarilaiset ovat heti liitettävät jälleen valtakuntaan ja muitten Unkariin kuuluneitten kansallisuuksien on saatava kansanäänestyksellä päättää siitä, palaavatko takaisin Unkarin yhteyteen vai eivät. Unkari toivoo yhä, että parannus tähän tilanteeseen tulee Kansainliitolta. Tähän asti on vain yksi suurvalta avonaisesti julistanut haluavansa hyvitystä Unkarille sen kärsimistä vääryyksistä. On siis moraalinen mahdottomuus saada Unkarin kanssa ryhtymään pakotteihin tätä valtakuntaa vastaan. Tämä on Unkarin kannan tosiasiallinen perusta, eivätkä Genève'issä mainitut taloudelliset näkökannat merkitse siihen verraten mitään.

Näin Herzog. Unkarilainen rakastaa loistoa ja suuria sanoja, mutta pohjalla on palanen totuutta, joka on otettava varteen. Sillä varmaa on, että Italian sympatiat täällä virallisissa piireissä ovat siksi voimakkaat ja kansan keskuudessa niitä ylläpidetään ⁿⁱⁱⁿ sääntöperäisesti lehdistön, vierailujen, esitelmien y.m. kautta, että hallituksen olisi ollut tässäkin suhteessa vaikeaa lähteä toteuttamaan pakotteita. Seurapiireissä ja suuren yleisön keskuudessa kyllä Abessinian sota on vähemmän suosiossa. Verrataan Abessiniaa Unkariin ja ihmetellään, miten tämän kävisi, jos joku vahvempi naapuri

Italian esimerkkiä noudattaen ryntäisi maahan. Mutta nykyisen hallituksen aikana nämät mielipiteet merkitsevät hyvin vähän, etenkin kun niistä uskalletaan puhua vain kahden kesken taatujen ystävien kesken.

Joka tapauksessa Unkarin esimerkki osottaa vain yhtä selvästi, mitä Kansainliiton pakotemääräykset lopullisesti merkitsevät, kun on kysymys jonkun kansan elinkysymyksistä, kuin Italian politiikka Abessiniassa on näyttänyt, mitä kaikki rauhanyökalät Kellogg-pakteineen merkitsevät suurvaltain ekspansioyrityksissä.

J. A. S. S. S.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

J.

RYHMÄ: 5

OSASTO: C27

ASIA: .....

Budapestissä olevan lähetystön raportti n:o 13

v. a. Asiantuntija Kyyssönen

20/11 1955

SUOMEN LÄHETYSTÖ

N:o 1592.

Budapestissä 20 päivänä marraskuuta

1935.

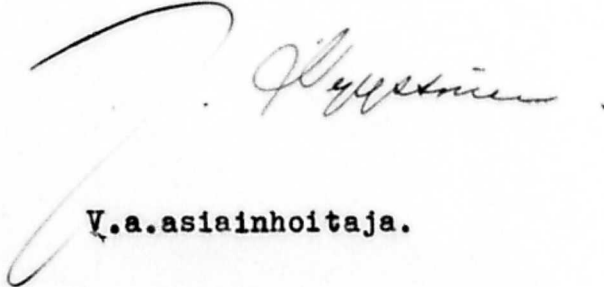
<u>Salainen.</u>		
19	348 Sal. D.	35.
25/11-35		
5	C28	

Herra Ministeri,

Lähetän kunnioittaen Teille, Herra Ministeri, Budapestin-lähetystön raportin n:o 12, jonka nimikkeenä on:

Yleinen poliittinen tilanne.

Vastaanottakaa, Herra Ministeri, täydellisen kunnioitukseni vakuutus.

V.a.asiainhoitaja.

Herra Ulkoasiainministeri

A. Hackzell,

Helsinki.

B u d a p e s t i SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Budapesti ssa 20 p:nä marras kuuta 1935.

Asia: Yleinen poliittinen tilan-
no.

ULKOASIA	
19 / 348 Sal.	35.
25/11. 35	
5	P28

Käydessäni ulkoasiainministeri KANYA'n luona tiedustele-
massa Unkarin hallituksen kantaa Ministeri Erichin kandidatuu-
riin nähden Haagin tuomioistuimen jäseneksi, käytin tilaisuut-
ta hyväkseni tehdäkseen joitakin kysymyksiä nykyisen poliitti-
sen tilanteen johdosta.

Tietysti pakote-kysymys oli lähinnä. Eilen oli eräs
Kansallispankin johtajista kuvailut asemaa sellaiseksi, että
naapurivallat aikovat omavaltaisesti ryhtyä sanktioihin Unkaria
vastaan. Niinpä oli Rumanian hallitus pidättänyt rautaa Sovie-
tista Unkariin kuljettavan junan väittäen kyseessä olevan sota-
tarveteollisuuden raaka-aineita. Ministeri Kanya ei ollut kuul-
lut tästä vielä. Yleensä hän ei myöskään tietänyt mistään eri-
koistoimenpiteistä Unkaria vastaan. Joka tapauksessa hän sanoi
Unkarin hallituksen olevan varuillaan odotellen asiain kehitys-
tä. Unkarin asema oli parempi kuin Itävallan ja Sveitsinkin,
jotka etupäässä ovat läpikulkumaita Italiaan nähden.

Pienen Ententen maat, etupäässä Jugoslavia ja Rumania ovat
levottomat sen johdosta, että ne nyt joutuvat menettämään Ita-
lian markkinat. Ne ovat sen takia koettaneet etsiä pakote-

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.

Tavallinen ja lisäksi .....ministeriölle.

Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.

Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoi-
tuksiin.

maista uusia markkina-alueita tuotteilleen. Niinpä Jugoslavia on lähettänyt joku aika sitten Englantiin lähetyskunnan puhumaan siipikarjan viennin laajentamisesta sinne, mutta Englanti ei ole toistaiseksi luvannut mitään positiivista, vaan kehoittanut odottamaan tilanteen kehitystä. Samoin Englanti aikanaan Genève 'issä kategorisesti kieltäytyi suostumasta rahallisen korvauksen pakotteista kärsineille TITULESCU'n sitä vaatiessa.

GÖMBÖS'in matkan yhteydessä viime lokakuun alussa oli maailman lehdistössä kaikenlaisia huhuja liikkeellä matkan tarkoituksesta. Etenkin se tosiasia, että niin monta Ulkoasiainministeriön virkailijaa oli mukana ottamatta osaa metsästyksen, herätti kummastusta. Tahdoin nyt varovaisesti tiedustella, onko Unkarin ja Saksan paljon puhutussa lähenemisessä viime aikoina perää. "Unkarilla on aina ollut hyvät suhteet Saksaan", vastasi min. Kánya. Mistään sotilassopimuksesta ei voi olla puhetta, koska Unkari ei sellaisia tee, eikä GÖMBÖS myöskään liikkunut MUSSOLIN'in asioidella. Tämä olisikin ollut turhaa, koska Berliinissä on Italialla oma suurlähettiläänsä, Varovaisuuden vuoksi muodostin nyt kysymykseni niin, että tiedustelin, oliko Unkari näytellyt sovittelijan osaa yleensä Saksan ja Italian välillä. Tähän min. Kánya vastasi myöntäen, että Unkari on tehnyt kaikkensa Saksan ja Itävallan suhteitten parantamiseksi ja että siinä on osittain onnistuttukin. Näiden valtain välit ovat huomattavasti parantuneet viime aikoina. Yhtenä merkinä tästä ovat lukuisat hiilijunat, jotka yötä päivää kulkevat Saksasta Italiaan. Muuten Kánya väitti, että HITLER huolimatta suuresta

ystävyydestään Englantia kohtaan ja pyrkimyksistään sen ystävyteen, ei mitenkään toivo fascismin tappiota. Italia on ainoa samansuuntainen maa Euroopassa kuin Saksa, joten hänen oma asemansa kärsisi Mussolinin joutuessa tappiolle.

Puolaan ovat suhteet parantuneet parina viime vuotena hyvin suuressa määrässä. Tosin kansat aina ovat olleet lähellä toisiaan, mutta se että Puolan koko olemassaolo perustui rauhansysteemiin, jota Unkari vastustaa kaikin voimin, esti ennen näiden maiden lähenemistä. Nyt on tilanne toinen, sittenkun Puola lähentyi Saksaan jättäen liian Ranskan ystävytensä. Unkariin nähden Puolan uusi politiikka ilmeni jo Genève 'issä Marseilles 'in kuningasmurha-asian yhteydessä, jolloin Puola tuki Unkaria. Samoin Puola on Tonavan-sopimus kysymyksessä ilmoittanut olevansa Unkarin kannalla. Nyt on ystävyyttä alleviivattu opetusministeri HOMAN 'in hiljakkoin Varsovaan tekemän matkan kautta, jonka näkyvänä tuloksena oli kulttuurisopimus.

Tässä en voinut olla kysymättä, onko mitään perää puolalais-saksalais-unkarilaisen blokin muodostamis-huhuissa. Tiesin, etten saisi myöntävää vastausta, mutta vastauksen laatu tuntui puhuvan puolestaan. Ministeri sanoi nim., ettei Unkari voi tehdä minkäänlaisia poliittisia eikä sotilaallisia sopimuksia. Sellaisia tekevät sen naapurit. Mutta tämä ei estä, että ystävyys on läheinen ja että se tilaisuuden tullen johtaa yhteiseen esiintymiseen. Ajattelin sanoa, ettei Ranskalla ja Englannillakaan ollut sopimusta v. 1914, mutta vastaus oli ollut kylmin valaiseva sellaisenaan.

Tällä on viime aikoina liikkunut huhuja lehdissä Saksan ja Ranskan sekä Saksan ja Venäjän lähenemispyrkimyksistä.

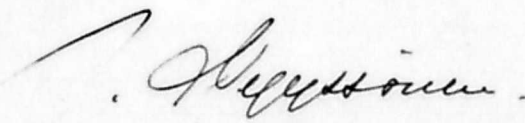

Ministeri sanoi edellisestä, että hänelle LAVAL itse oli sanonut toivovansa päästä parempiin suhteisiin Saksan kanssa. Sentakia ei Laval ole vielä ratifioinut sopimusta Sovietin kanssa. Mutta Levalia vastaan on suuri osa hänen kansalaisiaan, jotka pelkäävät ja epäilevät Saksaa. Näiden mielestä Saksan ainoa ajatus on revanche. Ministeri Kánya taas oli vakuutettu siitä, ettei Hitler ainakaan ensi 10-20 vuotena ajattele sotaa Ranskaa vastaan. Hänen ajatuksensa ovat idässä päin.

Mitä Sovietin ja Saksan lähenemiseen tulee, oli LITVINOFF itse kerran sanonut ministeri Kányalle, että Venäjän sotilaspiirit yhä toivovat liittoa Saksan kanssa. Tämä ei ole kuitenkaan Litvinoffin oman politiikan kanssa sopusoinnussa. Saksassa taas teollisuuspiirit kaipaavat aikoja, jolloin Venäjän suuret markkinat olivat avoinna. Eräs ensimmäisistä suurteollisuuden harjoittajista Saksassa oli pari vuotta sitten lausunut ministeri Kányalle: "Wenn uns Russland geschlossen wird, können wir gleich die Bude zumachen". Näin ei ole kyllä käynyt, lisäsi ministeri, mutta lausunto todistaa Saksan luonnollista pyrkimystä itäänpäin.

Kysyin vielä vaikuttaisiko Venäjän ja Saksan läheneminen Unkarin ulkopolitiikan suunnan muuttumiseen, mutta ministeri Kánya sanoi, ettei se sitä tekisi. Se ei ainakaan vaikuttaisi haitallisesti Unkarin asemaan, vaan päinvastoin olisi omiaan helpottamaan sitä. Venäjä jättäisi nimittäin silloin "flirttinsä" Pikku Ententen maiden kanssa ja Unkari pääsisi tästä paineesta. Ministeri ei kuitenkaan uskonut tällaisen politiikan käänteeseen olevan mahdollisen ensi tilassa.

Puolan kulttuurisopimuksesta puheenollen, voin mainita, että eräänä päivänä puhuessani erään poliittisesta elämästä hyvin selvillä olevan henkilön kanssa, hänkin sanoi, ettei Unkari voi tehdä poliittisia sopimuksia, mutta että se korvaa tämän kulttuurisopimuksilla, joiden takana voi olla paljonkin. Niinpä läheneminen Italiaan oli aikoinaan alkanut kulttuurisopimuksella, jota seurasi taloussopimus ja nyt de facto poliittinen yhteisymmärrys. Samoin toimitaan nyt Puolan suhteen. Ollaan kulttuurisopimuksen asteella vielä, mutta kehitys on ilmeinen. Niinpä HOMAN aikoo talvella käydä myös Berliinissä kulttuurisopimuksiaan tekemässä ja hänen mukanaan lähtee kaiketi taas ulkoasiainministeriön kulttuuriosaston päällikkö. Tällä lailla rakennetaan siltaa suuntaan ja toiseen ja tuetaan Unkarin heikkoa asemaa nykyajan sekaisessa Euroopassa.

V.a. asiainhoitaja.